

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yhdyskuntapalvelusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki yhdyskuntapalvelusta ja muutettavaksi neljää muuta lakia. Uusi laki merkitsisi yhdyskuntapalvelun liittämistä pysyväksi osaksi rangaistusjärjestelmää. Yhdyskuntapalvelua on kokeiltu ensin osassa maata vuoden 1991 alusta ja sitten koko maassa 1 päivästä huhtikuuta 1994.

Esityksen mukaan yhdyskuntapalvelun olennaiset piirteet säilyisivät sellaisina miksi ne ovat kokeilun myötä vakiintuneet. Yhdyskuntapalvelua tuomittaisiin edelleen enintään kahdeksan kuukauden ehdottomien vankeusrangaistusten sijasta. Yhdyskuntapalvelun vähimmäis- ja enimmäismäärät pysyisivät ennallaan, 20 ja 200 tuntina. Yhdyskuntapalvelun sisältönä säilyisi palkaton, yleishyödyllinen työ. Seuraamuksen täytäntöönpanosta vastaisi myös uuden lain mukaan Kriminaalihuoltoyhdistys ja palvelupaikkoja voisivat tarjota kunnat, seurakunnat, erilaiset järjestöt sekä valtio. Yhdyskuntapalvelun epäonnistumisen seurauksena olisi kokeilulain tapaan pääsääntöisesti seuraamuksen muuntaminen takaisin vankeudeksi.

Ehdotetun lain olennaisin ero voimassaolevaan verrattuna olisi se, että tuomioistui-

nessa tehtävästä valinnasta yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeusrangaistuksen välillä säädettäisiin nykyistä tarkemmin. Kun nykyisin valinta on yhdyskuntapalvelun muodollisten edellytysten täytyessä tuomioistuimen vapaassa harkinnassa, uuden lain mukaan yhdyskuntapalveluun tuomitseminen olisi pääsääntö. Laissa säädettävät, tuomittavan tekemiin rikoksiin tai tuomittuihin rangaistuksiin liittyvät seikat estäisivät kuitenkin yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen.

Sekä yhdyskuntapalvelusta annettavaan lakiin että rangaistusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin ehdotetaan otettaviksi myös eräitä täytäntöönpanoa yksinkertaistavia säännöksiä eri kerroilla tuomittujen yhdyskuntapalvelurangaistusten ja vankeusrangaistusten suhteesta. Rikoslakiin ja kahteen muuhun lakiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi pieni teknisluonteinen muutos.

Esitys liittyy valtion vuoden 1997 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1997 alusta, jolloin nykyisen kokeilulain voimassaolo päättyy.

SISÄLLYSLUETTELO

Sivu

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	4
1. Nykytila	4
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	4
1.2. Nykytilan arviointi	4
Kokeilun tuloksia	4
Yhdyskuntapalvelun ja vankeuden ankaruusvertailu	5
Yhteinen rangaistus	6
Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon keskeytyminen	7
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	7
2.1. Yhdyskuntapalvelun käyttöala	7
Valinta ehdottoman vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun välillä	7
Yhdyskuntapalvelu ehdollisen vankeusrangaistuksen vaihtoehtona	8
Sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano yhdyskuntapalveluna	9
Jäännösrangaistuksen täytäntöönpano yhdyskuntapalveluna	9
2.2. Yhteinen rangaistus	10
2.3. Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon keskeytyminen	10
2.4. Uusi laki	10
3. Esityksen vaikutukset	11
4. Asian valmistelu	11
5. Riippuvuus muista esityksistä	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	12
1. Lakiehdotusten perustelut	12
1.1. Laki yhdyskuntapalvelusta	12
1.2. Rikoslaki	19
1.3. Laki rangaistusten täytäntöönpanosta	19
1.4. Laki rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista	19
1.5. Laki eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta	19
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	19
3. Voimaantulo	19
LAKIEHDOTUKSET	20
1. Laki yhdyskuntapalvelusta	20
2. Laki rikoslain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta	23
3. Laki rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	23
4. Laki rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain 8 §:n muuttamisesta	24

5. Laki eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	24
LIITE	25
Rinnakkaistekstit	25
1. Laki yhdyskuntapalvelusta	25
2. Laki rikoslain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta	31
3. Laki rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	32
4. Laki rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain 8 §:n muuttamisesta	32
5. Laki eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	33

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Yhdyskuntapalvelu on rangaistus, jonka sisältönä on palkaton, yleishyödyllinen työ. Yhdyskuntapalvelua voidaan tuomita enintään kahdeksan kuukauden pituisen ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta. Palvelun pituus on vähintään 20 ja enintään 200 tuntia. Epäonnistunut yhdyskuntapalvelu muutetaan yleensä takaisin ehdottomaksi vankeudeksi.

Laki yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta (1105/90) tuli voimaan vuoden 1991 alusta. Uutta seuraamusta kokeiltiin aluksi alueella, jonka väestö oli noin kymmenesosa maan koko väestöstä. Lokakuun 1 päivästä vuonna 1992 kokeilualuetta laajennettiin niin, että se kattoi jo kolmanneksen maan väestöstä. Vuoden 1994 huhtikuun alusta kokeilualueena on ollut koko maa. Aiun perin kokeilulain voimassaoloajaksi säädettiin kolme vuotta. Kokeiluaikaa pidennettiin myöhemmin kolmella vuodella, joten kokeilulain voimassaolo päättyy 31 päivänä joulukuuta 1996. Lain ohella kokeilusta on säädetty kahdessa asetuksessa, asetuksessa yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta (1259/90) ja asetuksessa yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta (1260/90).

Vuonna 1995 aloitettiin yhteensä 2 375 yhdyskuntapalvelurangaistuksen toimeenpano. Loppuun suoritettujen 1 720 yhdyskuntapalvelurangaistuksen keskipituus oli samana vuonna 81 tuntia. Yhdyskuntapalvelurangaistuksia jouduttiin keskeyttämään 325, joka on hieman alle 14 % aloitetuista ja vajaat 19 % loppuun saatetuista palveluista. Todellinen keskeytysprosentti asettuu johonkin näiden lukujen välille.

Vuonna 1995 yli 60 %:lle yhdyskuntapalvelun tuomituista tarjosi palvelupaikan kunta. Erilaiset yhdistykset ja säätiöt tarjosivat yli 25 % palvelupaikoista. Seurakunnilta paikoista tuli lähes 12 % ja valtiolta alle 2 %. Tyypillisiä työtehtäviä olivat erilaiset korjaus-, siivous- ja kunnossapitotehtävät, mutta myös lasten-, vanhusten- ja kehitysvammaisten hoitotyötä on ollut tarjolla.

Valtaosa yhdyskuntapalveluun tuomituista on syyllistynyt rattijuopumukseen. Kokeilun alkuvaiheessa ja ainakin vielä vuonna 1994 rattijuopumuksesta tuomittujen osuus oli 70 %:n luokkaa. Ajantasaisia tietoja tuomioiden jakautumisesta eri rikosten välillä ei ole saatavissa, mutta Kriminaalihuoltoyhdistyksestä saatujen arvioiden mukaan rattijuopojen osuus tuomituista ei ole merkittävästi muuttunut.

1.2. Nykytilan arviointi

Kokeilun tuloksia

Määräaikaisella yhdyskuntapalvelukokeilulla haluttiin saada tietoa siitä, miten yhdyskuntapalvelu sopii Suomen rangaistusjärjestelmään, ja siitä, miten seuraamuksen täytäntöönpano käytännössä onnistuu. Erityisesti haluttiin saada tietää, ovatko tuomioistuimet halukkaita tuomitsemaan yhdyskuntapalveluun, saadaanko tuomituille riittävästi palvelupaikkoja ja onnistuuko täytäntöönpano-organisaatio tehtävässään. Kaikkiin näihin kysymyksiin kokeilu on antanut myönteisen vastauksen. Yhdyskuntapalvelutuomiota annettiin joissakin tuomioistuimissa melko varovaisesti kokeilun alkuvaiheessa. Kokeilun vakiintuessa tuomioiden määrä on selvästi ylittänyt etukäteen tehdyt arviot. Tuomioistuimet ovat ottaneet yhdyskuntapalvelun normaaliksi portaaksi seuraamusjärjestelmässä.

Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että palvelupaikkoja on ollut runsaasti saatavilla. Tähän pääseminen on kyllä vaatinut Kriminaalihuoltoyhdistyksen aktiivista työpanosta. Yksittäisissä tapauksissa palvelupaikan löytämisessä tuomitun kotipaikkakunnalta on ollut ongelmia, mutta ne on saatu ratkaistuksi. Yhtään yhdyskuntapalvelutuomiota ei ole jäänyt panematta täytäntöön määräaikana sen vuoksi, ettei palvelupaikkaa ole löytenyt.

Yhdyskuntapalvelurangaistusten käytännön täytäntöönpano on muutenkin onnistunut ilman suurempia vaikeuksia. Kriminaalihuoltoyhdistys on suoriutunut sille uskotusta uudenlaatuisesta tehtävästä hyvin. Palvelun keskeyttämisten määrä on ollut tasolla, joka

osoittaa, ettei kynnys yhdyskuntapalveluun tuomitsemisessa ole ollut liian korkea. Palvelupaikoilla ei ole esiintynyt mitään huoletuttavia vaikeuksia. Teknisessä mielessä valtaosa tuomioista on voitu panna täytäntöön vailla ongelmia. Eräissä etenkin yhteisen rangaistuksen määräämistapauksissa on kuitenkin esiintynyt tuomioita, joiden täytäntöön paneminen laissa tarkoitetulla tavalla on aiheuttanut oikeusministeriön vankeinhoito-osastolle huomattavaa päänvaivaa.

Kokonaisarviota yhdyskuntapalvelun kriminaalipoliittisesta merkityksestä ei ainakaan vielä voida tehdä. Uuden seuraamuksen vaikutuksesta rikosten määrään on mahdollista esittää lähinnä arvailuja. Melkoisella varmuudella voidaan kuitenkin sanoa, ettei yhdyskuntapalvelun käyttöönotto ole ainakaan lisännyt rattijuopumusrikosten määrää. Tämä vahvistaa sitä käsitystä, jonka mukaan muutokset alkoholinkulutuksen määrässä vaikuttavat olennaisesti enemmän rattijuopumusrikosten määrään kuin muutokset rangaistusjärjestelmässä. Valtaosa yhdyskuntapalvelutuomioista annetaan edelleen rattijuopumuksesta. Vuodesta 1991, jolloin yhdyskuntapalvelu otettiin käyttöön, poliisin tietoon tulleiden rattijuopumusrikosten määrä on vuoteen 1994 asti vuosittain selvästi vähentynyt. Vuonna 1994 poliisin tietoon tuli enää 20 390 rattijuopumusrikosta, kun vielä vuonna 1990 luku oli 29 759. Yhdyskuntapalvelun käyttö laajeni kaikkina näinä vuosina. Vuoden 1994 maaliskuun jälkeen yhdyskuntapalveluun on voitu tuomita koko maassa. Vuonna 1995 rattijuopumusluvut kääntyivät nousuun, ja poliisin tietoon tuli 21 820 tapusta. Vuoden 1996 ensimmäisellä puoliskolla rattijuopumusten määrä on taas hieman laskenut edelliseen vuoteen verrattuna.

Yhdyskuntapalvelun vaikutus vankien määrään on laskettavissa. Vuonna 1995 vankiloissa olisi ollut jatkuvasti noin 300 vankia enemmän, jollei yhdyskuntapalvelu olisi ollut käytössä.

Yhdyskuntapalvelun ja vankeuden ankaruusvertailu

Yhdyskuntapalvelun asema rangaistusten ankaruusvertailussa on kahtiajakoinen tavalla, joka jossakin määrin vaikeuttaa seuraamukseen liittyvien lainsäädäntöratkaisujen tekemistä. Toisaalta yhdyskuntapalvelu laissa yksiselitteisesti rinnastetaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Tuomitaanhan yh-

dyskuntapalvelua nimenomaan vankeusrangaistuksen sijasta. Lain perusteluissa on annettu suositus yhdyskuntapalvelun ja vankeuden väliseksi muuntosuhteeksi, jolla seuraamusten vastaavuutta on vielä täsmennetty ja vahvistettu. Muuntosuhdetta myös noudatetaan käytettävissä olevien tietojen mukaan oikeuskäytännössä melko vakiintuneesti. Toisaalta yksi tunti yhdyskuntapalvelua on normaalin arkiajattelun mukaan selvästi lievempi rangaistus kuin puoli päivää tai kaksi kolmasosapäivää vankeutta, jota se käytännössä vastaa. Vertailuasetelma muuttuu jonkin verran, kun vertaillaan rangaistusten ankaruuden sijasta niiden vaativuutta, mutta ankaruusvertailun lopputulos säilyy ennallaan. Tämä näkyy myös siinä, että yhdyskuntapalvelu on käytännön valintatilanteissa halutumpi rangaistus kuin ehdoton vankeusrangaistus. Valtaosa niistä tuomittavista, joilla on siihen mahdollisuus, valitsee vankeuden sijasta yhdyskuntapalvelun.

Ankaruusvertailun kahtiajakaisuus ei ole kuitenkaan olennaisesti haitannut yhdyskuntapalvelun käyttämistä seuraamuksena. Monissa lain soveltajissa alkuun hämmennystäkin aiheuttaneeseen muuntosuhteeseen on vähitellen totuttu ja yhdyskuntapalvelu on löytänyt paikkansa seuraamusjärjestelmässä. Selvimmin tämä on näkynyt tuomitettujen yhdyskuntapalvelurangaistusten määrässä. Määrä on vahvasti lisääntynyt koko lähes kuusi vuotta kestäneen kokeilun ajan myös laskettaessa niin, että luvuista poistetaan kokeilualueen laajentumisen vaikutus.

Ongelmalliseksi vertailun kahtiajakaisuus käy erityisesti silloin, kun pohditaan saman henkilön tuomitsemista toistuvasti yhdyskuntapalveluun. Jos lähdetään siitä, että yhdyskuntapalvelu on yhtä ankara rangaistus kuin ehdoton vankeusrangaistus, mikään ei estä tuomitsemasta yhdyskuntapalveluun useita kertoja täysin samanlaisistakin rikoksista, periaatteessa rajatta. Rikosten uusiminen voidaan tällöin ottaa huomioon rangaistuksen pituutta määrättäessä. Jos taas pidetään yhdyskuntapalvelua vankeutta lievempänä rangaistuksena, rikosten uusimisen tulee rangaistusten asteittain ankaroituessa ennen pitkää johtaa myös lajiltaan ankaramman seuraamuksen eli ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemiseen. Näin ajateltuna yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeusrangaistuksen suhde on samankaltainen kuin ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen suhde. Valintaa viimeksi mai-

nittujen rangaistusten välillä on myös ainakin aiemmin vaikeuttanut samantapainen ankaruusvertailun kahtiajakoisuus kuin ehdottoman vankeuden ja yhdyskuntapalvelun välillä oleva.

Ankaruusvertailun kahtiajakoisuutta voitaisiin ainakin helpottaa koventamalla yhdyskuntapalvelun ja vankeuden välistä muutosuhdetta. Koventamiseen liittyy kuitenkin se vaara, että yhdyskuntapalvelun tuntimäärien selvästi kasvaessa epäonnistuneiden palvelujen osuus nousee nykyisestä noin 15 %:sta. Tämä voisi heikentää palvelupaikkojen järjestäjien kiinnostusta yhdyskuntapalvelua kohtaan. Se lisäisi myös Kriminaalihuoltoyhdistyksen, syyttäjien ja tuomioistuinten työtä. Tuntimäärien korottamiseen ei ole myöskään kriminaalipolitiikan näkökulmasta ilmennyt tarvetta.

Kokeilulakia säädettäessä ei haluttu ottaa kantaa siihen, millä perusteilla ja miten tuomioistuinten tulisi ratkaista, tuomitaanko yhdyskuntapalvelun muodolliset edellytykset täyttävä syytetty yhdyskuntapalveluun vai vankeuteen. Lakia säädettäessä arvioitiin, että ennen kuin ratkaisu tehdään lainsäädännössä, on hyvä hankkia kokeilun avulla tietoja siitä, miten tuomioistuimet harkintavaltansa käyttävät. Jo ensimmäisen puolentoista kokeiluvuoden aineistosta nähtiin, että tuomioistuinten noudattamana selvänä pääsääntönä on tuomita lähes kaikki soveltuviksi katsotut yhdyskuntapalveluun. Kokeilun alkuvaiheessa yli yhdeksän kymmenestä sellaisesta syytetystä, joita Kriminaalihuoltoyhdistys lausunnossaan piti yhdyskuntapalveluun soveltavana, myös tuomittiin yhdyskuntapalveluun. Kokeilun jatkuessa ei ole tullut tietoon seikkoja, jotka viittaisivat käytännön tältä osin muuttuneen.

Eniten hankaluuksia tuomioistuimille valinnassa yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeusrangaistuksen välillä ovat aiheuttaneet onnistuneen yhdyskuntapalvelun jälkeen tehdyt uudet rikokset. Tuomioistuinkäytäntö hajoaa tässä kysymyksessä. Osa tuomareista katsoo, että peräkkäisiä yhdyskuntapalvelutuomioita voidaan antaa rajoituksetta, koska laki ei aseta tälle estettä ja rinnastaa seuraamukset toisiinsa. Toiset taas katsovat, että yhdyskuntapalvelutuomio on luonteeltaan samankaltainen varoitus kuin ehdollinen vankeusrangaistus. Yhden tai parin varoituksen antamisen jälkeen on tuomittava vankeutta. Käytännön epäyhtenäisyys on ongelma tuomittujen yhdenvertaisuuden kannalta, eikä

kysymystä voida pysyvässä laissa enää jättää täysin avoimeksi.

Yhteinen rangaistus

Voimassa oleva laki ei aseta suoranaisia rajoituksia yhteisen rangaistuksen lajin valitsemiselle silloin, kun yhteinen rangaistus muodostuu yhdyskuntapalvelusta ja vankeudesta. Jomman kumman rangaistuksen laji vaihtuu tällaisissa tapauksissa väistämättä. Alun perin ajatuksena oli lähinnä se, että aiemmin tuomitun yhdyskuntapalvelun kanssa voitaisiin tietoon tulleista uusista rikoksista tuomita yhteiseksi rangaistukseksi vankeutta. Käytännössä on kuitenkin hieman yllättäen esiintynyt tapauksia, joissa aiemmassa — jopa jo suoritettavana olevasta — vankeusrangaistuksesta ja uudesta rikoksesta tuomittava yhteinen rangaistus on määrätty suoritettavaksi yhdyskuntapalveluna. Nämä tilanteet ovat aiheuttaneet ongelmia rangaistuksia täytäntöönpannassa. Voimassa olevassa laissa ei ole varauduttu tähän mahdollisuuteen, ja täytäntöönpanossa on jouduttu soveltamaan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 1 a §:n 3 momentista (703/91) ilmenevää periaatetta.

Periaatetasolla ei ole suotavaa, että saman tasoisen tuomioistuin yhteistä rangaistusta määrätessään muuttaa toisen tuomioistuimen antaman ehdottoman vankeusrangaistuksen yhdyskuntapalveluksi. Vielä vähemmän suotavaa se on tilanteessa, jossa tuomittavana on vakavampi rikoskokonaisuus kuin alkuperäistä vankeusrangaistusta annettaessa. Pahimmillaan rangaistuksen laji saattaisi uusissa jälkikäteen tehtävissä yhteisen rangaistuksen määräämisissä lisäksi vaihtua useampaan otteeseen, mikä olisi oikeusvarmuuden kannalta hyvin ongelmallista.

Järjestelmää ei ole syytä yksinkertaistaa niin pitkälle, ettei vankeusrangaistuksesta ja yhdyskuntapalvelusta keskenään voitaisi lainkaan määrätä yhteistä rangaistusta. Yhteisen rangaistuksen määräämiseen voidaan luontevasti kytkeä yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon kieltäminen silloin, kun yhdyskuntapalveluun tuomittu saadaan myöhemmin tietää ennen tuomiota syyllistyneen muihin sellaisiin rikoksiin, jotka olisivat voineet estää yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen.

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon keskeyttäminen on voimassa olevan lain mukaan tuomioistuimen vapaassa harkinnassa silloin, kun yhdyskuntapalvelusta ja jostakin

toisesta rikoksesta tuomitaan yhteinen vankeusrangaistus. Keskeyttämättä jättäminen on saattanut johtaa eräänlaiseen kauneusvirheeseen rangaistusten täytäntöönpanossa, kun yhdyskuntapalvelun suorittaminen on voinut jatkua huolimatta siitä, että sen sijaan on tullut ehdoton vankeusrangaistus. Kokeilulakia säädettyä tällainen järjestely oli kyllä perusteltu, koska kokeilualueen ulkopuoliset tuomioistuimet eivät voineet missään tilanteissa tuomita yhdyskuntapalvelua. Ilman lakiin jätettyä joustomahdollisuutta yhteisen rangaistuksen jälkikäteinen määrääminen olisi kokeilun alkuvaiheessa varsin usein johtanut yhdyskuntapalvelun keskeytymiseen, vaikkei tähän olisi ollut mitään kriminaalipoliittista tarvetta. Asetelma on kuitenkin muuttunut sen jälkeen, kun yhdyskuntapalvelu laajennettiin koko maahan. Uudessa laissa voidaankin ottaa se luonnollinen lähtökohta, että yhdyskuntapalvelu keskeytetään mahdollisimman nopeasti sen jälkeen, kun se on yhteisen rangaistuksen määräämisen seurauksena muuttunut vankeudeksi. Jo suoritettu yhdyskuntapalvelu vähennettäisiin suoritettavasta vankeusrangaistuksesta.

Jälkikäteiseen yhteisen rangaistuksen määräämiseen liittyvät yleisemmät ongelmat ovat oikeusministeriössä erikseen selvitettävänä.

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon keskeytyminen

Jo tuomitun yhdyskuntapalvelurangaistuksen täytäntöönpanon keskeytymisestä säädetään yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain 8—10 §:ssä. Pykälät ovat melko moniaineiset. Ensinnäkin ne koskevat kolmea eri syytä keskeytymiselle: palvelun ehtojen törkeää rikkomista, muuta estettä palvelun suorittamiselle ja uutta rangaistusta. Säännöksiä on lisäksi soveltamassa kolme eri taho: Kriminaalihuoltoyhdistys, syyttäjä ja tuomioistuin. Säännökset on voimassa olevassa laissa jäsennelty pääosin sen mukaan mikä taho on säännöksen soveltaja, mutta jäsentelyperustetta ei ole noudatettu johdonmukaisesti.

Voimassa olevan lain 8—10 § eivät muodosta kovin selkeää kokonaisuutta. Virallista syyttäjää koskeva velvollisuus esittää tuomioistuimelle vaatimus yhdyskuntapalvelun muuttamisesta vankeudeksi palvelun ehtojen törkeään rikkomisen vuoksi (8 §:n 2 momentti) on epäselvän lakisysteemaattisen sijoituk-

senza vuoksi aiheuttanut joissakin tapauksissa sekaannusta.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Yhdyskuntapalvelun käyttöala

Valinta ehdottoman vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun välillä

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, joka ohjaisi tuomioistuimessa tehtävää valintaa ehdottoman vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun välillä niissä tapauksissa, joissa muodolliset edellytykset yhdyskuntapalveluun tuomitsemiselle ovat täyttyneet. Voimassa olevassa laissa tällaista säännöstä ei ole. Rangaistuslajin valintaa ohjaavan säännöksen tehtävänä on helpottaa valinnan tekemistä ja yhdenmukaistaa käytäntöä eri tuomioistuimissa.

Ehdotetun 3 §:n mukaan yhdyskuntapalveluun tuomitseminen olisi pääsääntönä silloin, kun edellytykset siihen ovat täyttyneet. Rikoksesta tuomitettavan rangaistuksen täytyisi tällöin olla enintään kahdeksan kuukautta ehdotonta vankeutta, rikoksenteikijän tulisi voida olettaa suoriutuvan yhdyskuntapalvelusta ja hänen olisi annettava suostumuksensa yhdyskuntapalveluun tuomitsemiseen.

Yhdyskuntapalveluun tuomitsemista merkitsevistä pääsäännöstä olisi kuitenkin kolme poikkeusta. Ensimmäinen olisi laadultaan yhtäältä käytännöllinen ja toisaalta rangaistuksen mittaamiseen liittyvä. Ehdottomat vankeusrangaistukset voisivat nimittäin muodostaa kahta kautta esteen yhdyskuntapalveluun tuomitsemiselle. Yhdyskuntapalveluun ei ensinnäkään tulisi tuomita, jos muista rikoksista tuomitettujen vankeusrangaistusten täytäntöönpano estäisi tai merkittävästi haittaisi yhdyskuntapalvelun säännönmukaista suorittamista. Yhdyskuntapalvelua ei voi suorittaa samanaikaisesti ehdottoman vankeusrangaistuksen kanssa. Mutta tuomitettavana olevan henkilön kokonaisrikollisuuden vakavuuttakin arvioitaessa kiinnitettäisiin ennen kaikkea huomiota muista rikoksista tuomitettujen ehdottomien vankeusrangaistusten määrään ja ankaruuteen.

Toiseksi esteen yhdyskuntapalveluun tuomitsemiselle voisivat muodostaa aikaisemmat yhdyskuntapalvelurangaistukset.

Kolmas poikkeus on avoimempi. Myös muut painavat syyt voisivat estää yhdyskun-

tapalveluun tuomitsemisen. Tämä peruste on tarkoitettu sovellettavaksi vain poikkeuksellisesti. Tällaisena painavana syynä voi olla esimerkiksi käsiteltävänä olevan rikoksen laji tai sen tekoaika suhteessa muihin rikoksiin tai niistä annettuihin tuomioihin.

Periaatteellisenä lähtökohtana ehdotetulle lajivalintasäännökselle on yhdyskuntapalvelun tosiasiallinen lievemmys ehdottomaan vankeusrangaistukseen verrattuna. Näin ajatellen yhdyskuntapalvelu muodostaa oman portaan asteittain ankaroituvassa rangaistusjärjestelmässä. Yhdyskuntapalvelu tulisi ehdotetun lain mukaan asettumaan rangaistusten ankaruusportaikossa selvästi sille alueelle, millä aiemmin on tuomittu enintään kahdeksan kuukauden pituisia ehdottomia vankeusrangaistuksia. Esityksen mukainen rangaistusten porrastus sijoittaisi ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemiskynnyksen tällä alueella perinteistä korkeammalle niissä tapauksissa, joissa yhdyskuntapalvelua voidaan tuomita. Yhdyskuntapalvelun laaja käyttö kokeilulain voimassa ollessa on tosin käytännössä jo saanut aikaan tämän siirtymän. Ehdotetun lain myötä yhdyskuntapalvelun sijainti rangaistusportaikossa vahvistetaisiin suoraan laissa.

Yhdyskuntapalvelu ehdollisen vankeusrangaistuksen vaihtoehdona

Yhdyskuntapalvelua koskevan lainsäädännön keskeisiin ratkaisuihin kuuluu ehdollisen vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun suhteesta päättäminen. Peruskysymys on, tuleeko yhdyskuntapalvelun olla tuomittavissa ehdollisen vankeusrangaistuksen sijasta.

Tarve korvata myös ehdollisia vankeusrangaistuksia yhdyskuntapalvelulla liittyy ennen kaikkea ehdollisen vankeusrangaistuksen uskottavuusongelmaan. Eri tahoilla on arvioitu, että ehdollinen rangaistus on tehoton, että siihen tuomitut eivät itse koe tullessa lainkaan rangaistuksi ja että ehdollisia rangaistuksia tuomitaan liian monta peräkkäin. Yksittäisissä tapauksissa tämä pitääkin paikkansa, mutta todenmukaista kokonaiskuvaa ehdollisesta rangaistuksesta ei voida muodostaa yksittäistapausten perusteella. Ehdollisen rangaistuksen vaikutusten arvioimiseen liittyy lisäksi eräänlainen optinen harha. Kriittisimmin sitä arvioivat usein poliisit, syyttäjät ja tuomarit ammatissaan saamiensa kokemusten perusteella. Näissä ammateissa

on kuitenkin tässä suhteessa ongelmana, että havaintoja voidaan yleensä tehdä vain epäonnistuneista ehdollisista rangaistuksista, niistä, joihin tuomitut ovat uusineet rikoksensa. Niitä ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittuja, jotka reagoivat rangaistuksen muodossa saamaansa varoitukseen juuri siten kuin lainsäätäjät on tarkoittanut eli eivät syyllisty uuteen rikokseen, poliisit, syyttäjät ja tuomarit eivät enää työsään tapaa.

Tosiasiasa ehdollinen vankeusrangaistus näyttää pääosin toimivan varsin hyvin. Ehdollisen vankeusrangaistuksen tuomitsemisella halutaan varoittaa rikoksentekejiä siitä, että rikosten uusiminen voi johtaa vankilaan. Tavoitteena on, ettei tuomittu tekisi ainakaan vakavia uusia rikoksia. Tämän tavoitteen saavuttamista voidaan jossakin määrin mitata sillä, miten usein tuomioistuimet määräävät ehdollisen vankeusrangaistuksen täytäntöönpantavaksi uuden rikoksen vuoksi. Uusimpiin rikostilastoihin näitä tietoja ei valitettavasti ole otettu. Saatavilla olevien tietojen mukaan ehdollisista vankeusrangaistuksista on määrätty pantavaksi täytäntöön alle 10 %, mikä viittaisi siihen, että yli 90 % näistä rangaistuksista vaikuttaisi suunnilleen toivotulla tavalla.

Eniten ongelmia ehdollisiin vankeusrangaistuksiin liittyy silloin, kun niitä tuomitaan nuorimmille rikoksentekeijöille. Nuoret ovat usein rangaistuksen saadessaan rikoskierteessä, jonka katkaisemisessa ehdollinen rangaistus ei ole kovin tehokas. Juuri nuoret tuovat ehdollisen rangaistuksen saatuaan usein vakuuttavasti julki käsityksensä siitä, että itse asiassa välttyivät rangaistukselta. Ehdollisten rangaistusten kasautumisen ongelma on sekin pahimmillaan juuri nuorilla rikoksentekeijöillä. Näitä ongelmia ei kuitenkaan voida ratkaista tuomitsemalla ehdollisen rangaistuksen sijasta yhdyskuntapalvelua, joka sopii huonosti nuorimmille ikäryhmille. Paljon rikoksia tekeviltä nuorilta puuttuu lähes säännönmukaisesti sellainen pitkäjänteisyys ja kyky hallita omaa elämäänsä, joita yhdyskuntapalvelusta selviytyminen edellyttää. Sen sijaan nuorisorangaistukseen voidaan tässä suhteessa asettaa enemmän toiveita. Nuorisorangaistus on nimenomaan tarkoitettu tuomittavaksi alle 18-vuotiaana rikoksensa tehneille, ja ehdollisen vankeusrangaistuksen sijasta. Hallituksen esitys laiksi nuorisorangaistuksen kokeilemisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 109/1996 vp)

on äskettäin annettu eduskunnalle.

Yhdyskuntapalveluun ehdollisen vankeusrangaistuksen vaihtoehtona liittyisi käytännöllisiä ongelmia. Ensimmäinen koskee syytetyntä antamaa suostumusta, joka on yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen edellytyksenä. Suostumus on palvelumotivaation ja palvelun onnistumisen ja sitä kautta myös palvelupaikkojen saamisen kannalta tärkeä osa yhdyskuntapalvelua. Jos yhdyskuntapalvelu olisi myös ehdollisen vankeusrangaistuksen vaihtoehto, syytetty voisi suostumuksen antamista pohtiessaan joutua kohtuuttomaan valintatilanteeseen. Päästäkseen itselleen edullisimpaan lopputulokseen hänen pitäisi pystyä ennakoimaan, mihin tulokseen tuomioistuimien päättyä valitessaan ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen välillä. Jos tulossa on ehdollinen rangaistus, suostumusta yhdyskuntapalveluun ei tavallisesti kannattaisi antaa. Jos taas odotettavissa olisi ehdoton rangaistus, suostumuksen antaminen olisi tuomitun kannalta yleensä järkevää.

Toinen käytännön ongelma tulisi esiin palvelun epäonnistuessa. Jos yhdyskuntapalvelu olisi tuomittu ehdollisen vankeusrangaistuksen sijasta, olisi varsin vaikea löytää epäonnistuneen palvelun sijaan tuomittavaa seuraamusta. Sakko on jo alunperin todettu liian lieväksi seuraamukseksi rikoksesta. Ehdollisen vankeusrangaistus tilanteessa, jossa ehdollisen vankeusrangaistuksen sijasta tuomittu yhdyskuntapalvelu on epäonnistunut, ei ole kovin uskottava sanktio. Ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitseminen taas johtaisi alkuperäistä ankarampaan seuraamukseen vain siitä syystä, että rikoksentehtyjä on ehdollisen rangaistuksen sijasta tuomittu yhdyskuntapalveluun.

Kolmas ongelma koskee täytäntöönpanokoneiston voimavaroja. Jo nykyisellään yhdyskuntapalvelutuomioiden määrä on selvästi ylittänyt ennakoarviot. On hyvin mahdollista, että seuraamuksen käyttöalan laajentaminen myös ehdollisen vankeusrangaistuksen puolelle lisäisi tuomioita niin paljon, että kaikkia ei enää pystyttäisi kohtuullisessa ajassa panemaan täytäntöön. Se vaihtoehto, että ehdollisten vankeusrangaistusten sijasta tuomittavat yhdyskuntapalvelurangaistukset vähentäisivät ehdottomien sijasta tuomittavien määrää, olisi taas selvästi yhdyskuntapalvelulainsäädännön alkuperäisen tavoitteen vastaista.

Edellä esitetyn perusteella ehdotetaan, että yhdyskuntapalvelua voitaisiin edelleen tuo-

mita vain ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta.

Sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano yhdyskuntapalveluna

Sakon muuntorangaistuksen määrääminen on prosessina tällä hetkellä sen laatuinen, ettei rangaistuksen täytäntöönpano yhdyskuntapalveluna ole mahdollista. Muuntorangaistusoikeudenkäyntien lukuisten lykkäysten välttämiseksi muuntorangaistukseen tuomittavan soveltuvuus yhdyskuntapalveluun olisi tutkittava ennen oikeudenkäyntiä. Tämän estää kuitenkin muuntorangaistusoikeudenkäyntien määrä. Vuonna 1993 näitä oli lähes 24 000, eikä tällaisen soveltuvuus selvitysmäärän tekemiseen ole löydettävissä työvoimaa. Ongelmana on myös muuntorangaistusten pituus. Vuonna 1990 noin 40 % muuntorangaistuksista oli enintään kymmenen päivän pituisia. Näin lyhyiden rangaistusten suorittaminen yhdyskuntapalveluna ei välttämättä ole mielekäästä. Kolmantena vaikeutena on muuntorangaistusta suorittavien soveltuvuus yhdyskuntapalveluun. Suuri osa heistä ei todennäköisesti pystyisi elämäntapojensa vuoksi suoriutumaan palvelusta.

Kysymys sakon muuntorangaistuksen suorittamisesta yhdyskuntapalveluna tulee uudelleen pohdittavaksi, kun muuntorangaistuksia koskevat säännökset uudistetaan osana sakkojärjestelmän uudistamista. Oikeusministeriön asettaman rikoslakiprojektin ehdotuksista uusiksi sakkosäännöksiksi on saatu jo lausunnot.

Jäännösrangaistuksen täytäntöönpano yhdyskuntapalveluna

Ehdonalaisen vapauden menettämiseen liittyvän jäännösrangaistuksen sijasta ei keikilain mukaan ole voitu määrätä yhdyskuntapalvelua. Käytännöllisenä esteenä tälle ovat olleet jäännösrangaistuksen sijasta tuomittavan yhdyskuntapalvelun pituuden laskeamiseen liittyvät ongelmat. Nämä ongelmat eivät ole hävinneet. Suunniteltujen vankeusrangaistusta koskevien uusien perussääntöjen mukaan jäännösrangaistuksesta vankilassa suoritettavan osan pituus määrättäisiin suoraan laissa. Tällainen muutos parantaisi mahdollisuuksia säätää myös jäännösrangais-

tuksen suorittamisesta yhdyskuntapalveluna. Vaikka asian käytännön merkitys on vähäinen, kysymys voidaan ottaa uudestaan pohdittavaksi laadittaessa uusia vankeussäännöksiä.

2.2. Yhteinen rangaistus

Jo tuomitun vankeusrangaistuksen sijasta on voimassa olevan lain mukaan voitu tuomita yhteiseksi rangaistukseksi yhdyskuntapalvelua tilanteessa, jossa tuomitun kokonaisrikollisuus on osoittautunut suuremmaksi kuin alkuperäistä vankeusrangaistusta annettaessa. Tällaisia ratkaisuja on esiintynyt myös käytännössä. Sen lisäksi, että tällaiset ratkaisut ovat epäjohdonmukaisia, ne ovat aiheuttaneet täytäntöönpanovaiheessa vaikeuksia.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jolla kielletäisiin määräämästä yhteiseksi rangaistukseksi yhdyskuntapalvelua silloin, kun yhteiseen rangaistukseen sisältyy aiempi ehdoton vankeusrangaistus. Jottei hovioikeuksien toimivaltaa muutoksenhakuasteena rajoitettaisi, kiello koskisi hovioikeuksia vain niissä tapauksissa, joissa aiemman ehdottoman vankeusrangaistuksen on antanut toinen hovioikeus tai korkein oikeus. Ehdotettavan kiellon avulla vältettäisiin lähes kaikki ne tilanteet, joissa ehdoton vankeusrangaistus on nykyisen lain mukaan voinut muuttua yhdyskuntapalveluksi, kun uuden rikoksen ilmi tuleminen seurauksena joudutaan määräämään yhteinen rangaistus.

Uusien säännösten voimassa ollessakin saattaisi kuitenkin ylemmissä oikeusasteissa poikkeuksellisesti syntyä tilanne, jossa jo täytäntöön pantavana oleva vankeusrangaistus muuttuu yhteisen rangaistuksen määräämisen seurauksena yhdyskuntapalveluksi. Näiden tapausten varalta ehdotetaan rangaistusten täytäntöönpanosta annettussa laissa säädettäväksi vangin vapaaksi päästämistä ja yhdyskuntapalvelusta annettavassa laissa vähennyksestä, joka yhteisestä yhdyskuntapalvelurangaistuksesta tehdään jo suoritetun vankeuden vuoksi.

Esityksen mukaan yhdyskuntapalvelu keskeytyisi suoraan lain nojalla silloin, kun se yhteisen rangaistuksen määräämisen myötä muuttuu vankeusrangaistukseksi. Keskeytysvaikutus alkaisi välittömästi tuomion julistamisen jälkeen. Keskeyttämistä ei voisi estää muutosta hakemalla.

2.3. Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon keskeytyminen

Yhdyskuntapalvelun keskeyttämisestä ehdotetaan säädettäväksi lain 8—11 §:ssä. Ainoa sisällöllisesti merkittävämpi muutos olisi se, että yhdyskuntapalvelun muuttumisesta yhteisen rangaistuksen määräämisen takia vankeudeksi seuraisi suoraan lain nojalla kiello aloittaa tai jatkaa yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoa. Muut muutokset olisivat ennen kaikkea systemaattisia. Ehdotetuissa säännöksissä kustakin yhdyskuntapalvelun keskeytymisyydestä säädettäisiin omassa pykälässään. Kunkin pykälän eri momenteissa puolestaan säädettäisiin siitä, mitä Kriminaalihuoltoyhdistyksen, virallisen syyttäjän tai tuomioistuimen kussakin tilanteessa tulee tehdä tai mitä ne voivat tehdä. Tavoitteena on, että uusi säännöstö muodostaisi nykyistä selvästi helpommin hahmotettavan kokonaisuuden.

2.4. Uusi laki

Esityksen mukaan yhdyskuntapalvelun keskeiset piirteet säilyisivät samoina kuin voimassa olevassa kokeilulaissa. Yhdyskuntapalvelun vakainaistamisessa on käytettävissä kaksi lakiteknistä vaihtoehtoa. Kokeilulakia voitaisiin ensinnäkin muuttaa niin, että suuri osa sen säännöksistä säilyisi koskemattomina. Lain nimike muutettaisiin vastaamaan lain pysyvää luonnetta. Toisena vaihtoehtona on kokonaan uuden lain antaminen. Tällöin vanhan, määräaikaisen lain voimassaolo päättyisi kaikilta osin, mutta osa sen säännöksistä otettaisiin uuteen lakiin entisen sisältöisinä.

Esityksessä on päädytty ehdottamaan kokonaan uuden lain säätämistä. Syynä valittuun ratkaisuun on pyrkimys mahdollisimman selkeään lopputulokseen. Ongelmana nimittäin on se, että voimassa olevaa kokeilulakia on jo useampaan otteeseen jouduttu muuttamaan. Osa näiden muutoslakien voimaanpano- ja siirtymäsäännöksistä on edelleen voimassa, mutta osa ei ole. Jos voimaanpano- ja siirtymäsäännökset haluttaisiin edelleen pitää voimassa yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annettua lakia muutettaessa, niitä kutakin täytyisi muuttaa omilla laeillaan. Kokonaiskuvan saaminen voimassa olevasta laista tulisi tämän jälkeen olemaan vaikeaa.

Sen sijaan kokonaan uuden lain säätämisen

jälkeen tilanne olisi selkeä. Useimmat aiempien lakien voimaantulo- ja siirtymäsäännökset kumoutuisivat suoraan sen seurauksena, että yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain voimassaolo päättyy. Joidenkin siirtymäsäännösten soveltamisen päättymisestä täytyisi nimenomaisesti säätää. Tämän jälkeen voimassa olisi vain uusi laki voimaantulo- ja siirtymäsäännöksineen.

Riippumatta valittavasta lakiteknisestä ratkaisusta suuri osa voimassa olevan kokeilulain säännöksistä säilyisi esityksen mukaan sisällöltään muuttamattomina. Myös niiden paikka laissa on pyritty mahdollisuuksien mukaan pitämään entisenä. Entisellään säilyviä säännöksiä ei ole tarpeen uudelleen perustella, vaan voimassa olevan lain perustelet koskevat soveltuvin osin myös ehdotettuja säännöksiä.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole tarkoitus lisätä yhdyskuntapalvelun käyttöä. Jos tuomioiden määrä ei lisäänty nykyisestä, esityksellä ei ole mitään taloudellisia, organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia. Uuden lain todelliset vaikutukset riippuvat kuitenkin itsenäisten tuomioistuinten omaksumasta linjasta niiden tehdessä valintoja yhdyskuntapalveluun ja ehdottomaan vankeuteen tuomitsemisen välillä. Jos yhdyskuntapalvelun käyttö lisään-

tyy, Kriminaalihuoltoyhdistyksessä syntyy lisähenkilöstön tarvetta ja vankeinhoitolaitoksessa vastaavasti ainakin laskennallisia säästöjä. Yhdyskuntapalvelun käytön vähentymisen vaikutukset olisivat päinvastaiset.

4. Asian valmistelu

Esityksessä valituista perusratkaisuista on käyty keskustelu oikeusministeriön asettaman rikoslakiprojektin johtoryhmässä. Yhdyskuntapalvelun täytäntöön- ja toimeenpanosta vastaavilta oikeusministeriön vankeinhoito-osastolta ja Kriminaalihuoltoyhdistykseltä aluetoimistoineen on tiedusteltu lainsäädännön muutostarpeita. Muuten esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä.

5. Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan hallituksen esitys laiksi nuorisorangaistuksen kokeilemisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 109/1996 vp). Myös siinä ehdotetaan muutettavaksi rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain 8 §:n 3 momenttia ja eräisiin rangaistus- huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n 3 momenttia. Näissä kahdessa esityksessä ehdotetut muutokset tulisi eduskuntakäsittelyn aikana sovittaa yhteen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki yhdyskuntapalvelusta

1 §. *Yhdyskuntapalvelu*. Ehdotettua 1 §:ää vastaava säännös on voimassa olevan, yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain 2 §:n 1 momentissa. Ehdotetun 1 momentin ensimmäinen virke otettaisiin uuteen lakiin sellaisenaan. Momentin toinen virke eroaisi voimassa olevasta laista vain siten, että sanat "tietyn tuntimäärän" korvattaisiin voimassa olevan lain 3 §:n 2 momentissa olevilla sanoilla "vähintään 20 ja enintään 200 tuntia". Uudella muotoilulla on tarkoitus vain lyhentää lakitekstiä, eikä lain sisältö sen myötä muuttuisi.

Ehdotettu 2 momentti eroaisi voimassa olevan lain vastaavasta säännöksestä jonkin verran myös sisällöltään. Kun voimassa olevan lain mukaan viisi tuntia yhdyskuntapalvelusta voidaan suorittaa käyttämällä "päihdehuollon palveluja", ehdotetussa 2 momentissa käytetään jonkin verran laajempaa ilmaisuja "päihdeongelmien vähentämiseen tarkoitettuja palveluja". Ehdotettu sanamuoto mahdollistaisi myös sellaisten palvelujen hyväksi käyttämisen, jotka eivät suoranaisesti kuulu mihinkään päihdehuolto-organisaatioon. Tarvetta tällaisille palveluille on käytännössä ilmaantunut sellaisissa tapauksissa, joissa rattijuopumukseen syyllistynyt ei ole myöntänyt alkoholinkäytössään olevan ongelmia. Näin ollen hän ei myöskään ole ollut kiinnostunut ottamaan vastaan päihdehuollon palveluita. Tarpeellista tietoa muun muassa alkoholin ja liikenneonnettomuuksien välisestä yhteydestä voisikin näissä tapauksissa antaa esimerkiksi Liikenneturva tai jokin muu vastaava järjestö. Alustavia käytännön suunnitelmia tällaisesta toiminnasta on jo tehty.

2 §. *Yhdyskuntapalvelun toimeenpano*. Yhdyskuntapalvelun toimeenpanosta vastaisi edelleen Kriminaalihuoltoyhdistys. Ehdotettu 2 § on otettu muuttamattomana voimassa olevan lain 2 §:n 2 momentista.

3 §. *Yhdyskuntapalveluun tuomitseminen*. Ehdotetun 3 §:n 1 momentin mukaan yhdyskuntapalveluun tuomitseminen olisi pääsääntö silloin, kun muodolliset edellytykset tuo-

mitsemiselle täyttyvät. Muodollisilla edellytyksillä tarkoitetaan tässä rangaistuksen lajia ja ankaruutta sekä tuomitun suostumusta ja soveltuvuutta. Muodolliset edellytykset säilyisivät muuttumattomina. Uusi laki eroaisi sen sijaan voimassa olevasta laista siinä, ettei yhdyskuntapalveluun tuomitseminen edellytysten täytyessä enää olisi tuomioistuimen vapaassa harkinnassa. Momenttiin ehdotetaan kuitenkin otettavaksi kolme perustetta, jotka, edelleen tuomioistuimen harkinnan mukaan, voisivat johtaa pääsäännöstä poikkeamiseen eli ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemiseen.

Ensimmäisenä perusteena olisivat rikoksentekijälle tuomitut ehdottomat vankeusrangaistukset. Ne voisivat muodostaa esteen yhdyskuntapalveluun tuomitsemiselle kahdesta eri syystä. Ensinnäkin aiemmin tuomitun vankeusrangaistuksen täytäntöönpano voi konkreettisesti estää yhdyskuntapalvelun suorittamisen. Silloin, kun tällaisen vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta on tieto jo soveltuvuusselvitystä laadittaessa, soveltuvuuslausuntokin saattaa olla kielteinen. On myös mahdollista, ettei pitkälle tulevaisuuteen ajoittuvaa soveltuvuutta edes ryhdytä arvioimaan näissä tapauksissa, vaan harkinta jää yksin tuomioistuimelle. Jos tieto täytäntöönpantavasta vankeusrangaistuksesta saadaan vasta tuomioistuimessa, yhdyskuntapalveluun saatettaisiin jättää tuomitsematta myönteisestä soveltuvuuslausunnosta huolimatta.

Täytäntöönpantava vankeusrangaistus olisi ehdoton este yhdyskuntapalveluun tuomitsemiselle silloin, kun vankeusrangaistus on niin pitkä, ettei yhdyskuntapalvelun suorittaminen sen vuoksi olisi normaalissa ajassa mahdollista. Se, että tuomittava on parhailaan suorittamassa vankeusrangaistusta, ei sellaisenaan estäisi yhdyskuntapalveluun tuomitsemista. Jos täytäntöönpantava vankeusrangaistus kuitenkin merkittävästi viivästyttäisi yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon säännönmukaista aloittamista, yhdyskuntapalveluun ei tulisi tuomita.

Syy vankeusrangaistuksen muodostumiselle esteeksi yhdyskuntapalveluun tuomitsemiselle voi myös olla vankeusrangaistuksen ankaruus sinänsä. Törkeästä rikoksesta äsket-

täin tuomitulle ei yleensä ole syytä määrätä yhdyskuntapalvelua silloinkaan, kun vankeusrangaistuksen täytäntöönpano ei konkreettisesti estäisi palvelun suorittamista. Syytä tähän on tuomittavan kokonaisrikollisuuden vakavuus. Tilanne on samankaltainen kuin sovellettaessa ehdotettua 11 §:ää, jonka mukaan toisesta rikoksesta tuomittava vankeusrangaistus voi olla perusteena kieltää jo tuomitun yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano. Toisesta rikoksesta tuomittuun tai tuomittavaan vankeusrangaistukseen on suurempi syy kytkeä yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen estävä vaikutus 3 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa kuin keskeyttää jo alkanut palvelu sen perusteella 11 §:n 2 momenttia sovellettaessa.

Esteenä yhdyskuntapalveluun tuomitsemiselle asettava vankeusrangaistus on yleensä tuomittu jossakin aiemmassa oikeudenkäynnissä. Esteenä voisi olla myös samassa oikeudenkäynnissä tuomittava rangaistus, josta ei voida muodostaa yhteistä rangaistusta siitä rikoksesta tuomittavan rangaistuksen kanssa, josta yhdyskuntapalveluun tuomitseminen on harkittavana.

Harkittaessa sitä, estääkö ehdoton vankeusrangaistus yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen, huomiota olisi syytä kiinnittää myös tuomittavana olevan rangaistuksen ankaruuteen. Mitä lähempänä se on laissa säädettyä kahdeksan kuukauden rajaa, sitä enemmän painoa tulisi antaa perusteille, jotka voivat estää yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen. Huomiota tulisi lisäksi kiinnittää siihen aikaan, joka vankeusrangaistuksen tuomitsemiseen johtavasta rikoksesta on kulunut. Vuosien takaisille rikoksille ei yleensä tulisi antaa merkitystä tehtäessä valintaa yhdyskuntapalvelun ja vankeusrangaistuksen välillä.

Toisena perusteena, joka voisi muodostaa esteen yhdyskuntapalveluun tuomitsemiselle, olisivat aiemmat yhdyskuntapalvelurangaistukset. Yhdyskuntapalvelutuomio toimisi tässä suhteessa vastaavanlaisena varoitukse-
na vankilaan joutumisesta kuin ehdollinen rangaistus on toiminut. Ehdotetussa 1 momentissa käytetyn monikollisen ilmaisun mukaisesti yksi aiempi yhdyskuntapalvelurangaistus ei yleensä voisi estää uuden tuomitsemista, mutta kaksi aiempaa rangaistusta voisivat.

Myös harkittaessa aiempien yhdyskuntapalvelurangaistusten vaikutusta uuden tuomitsemiseen tulisi huomiota kiinnittää sekä

aiemmista rikoksista kuluneeseen aikaan että rangaistusten ankaruuteen.

Kolmantena esteperusteiden ryhmänä olisivat 1 momentin mukaan muut painavat syyt. Ilmaisuu on avoin, mutta se viittaa seikkoihin, jotka ovat rangaistusten mittaamisen kannalta merkittäviä. Säännöksen rakenteesta seuraa myös, että tällaisten syiden perusteella yhdyskuntapalveluun tulisi jättää tuomitsematta varsin harvoin. Ne perusteet, joita olisi tarkoitus soveltaa suhteellisen usein, mainitaan 1 momentissa nimenomaisesti.

Lainkohdassa mainittu painava syy voi liittyä rikokseen, josta tuomittava rangaistus on parhaillaan harkittavana. Poikkeustapauksissa voidaan esimerkiksi joistakin lajiltaan vakavista siveellisyysrikoksista tuomita kahdeksaa kuukautta lievempiä rangaistuksia. Myös törkeistä huumausainerikoksista tuomittavat rangaistukset saattavat yksittäistapauksissa jäädä kahdeksaan kuukauteen tai sitä lyhyemmiksi. Tämän kaltaisissa tilanteissa voi tuomittavana olevan rikoksen laatu olla sellainen painava syy, joka estää yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen. Painava syy voi liittyä myös rikoksen tehoketkeen. Jos esimerkiksi yhdyskuntapalveluun tuomittu välittömästi tuomion saatuaan syyllistyy samanlaiseen rikokseen, josta tuomio on saatu, uudesta rikoksesta voi olla perusteltua olla tuomitsematta yhdyskuntapalveluun.

Ehdotettu 2 momentti ei eroa lainkaan voimassa olevan lain 3 §:n 3 momentista. Momentin ensimmäisessä virkkeessä todetaan nimenomaisesti, että niin sanotuissa jälkikonkurrenssitilanteissa yhdyskuntapalvelurangaistuksia käsitellään samoin kuin vankeusrangaistuksia. Momentin toisen virkkeen mukaan yhdyskuntapalvelurangaistus rinnastuu ehdottomaan vankeusrangaistukseen myös siinä mielessä, että yhdyskuntapalveluun tuomitsemisella on konkurrenssin katkaiseva vaikutus.

Ehdotetussa 3 momentissa kielletään tuomitsemasta yhteistä rangaistusta yhdyskuntapalveluna silloin, kun niiden rangaistusten joukossa, joista yhteinen rangaistus muodostetaan, on yksikin ehdoton vankeusrangaistus. Kielto koskisi vain saman tai ylempään oikeusasteen antamia vankeusrangaistuksia. Tyypillisiä tapauksia, joissa säännös tulisi sovellettavaksi, ovat yhteisen rangaistuksen määrääminen käräjäoikeudessa jälkikäteen rikoslain 7 luvun 6 §:n mukaan tai täytäntöönpanoa varten luvun 7 §:n mukaan. Lainkohdassa tarkoitettu aiempi ehdoton van-

keusrangaistus voi näissä tapauksissa olla yleimmäisäkin oikeusasteessa annettu.

Jos sen sijaan hovioikeus havaitsee, että valituksen kohteena olevassa asiassa tuomitavasta rangaistuksesta ja alioikeuden aiemmin antamasta vankeusrangaistuksesta olisi määrättävä yhteinen rangaistus, ehdotettu säännös ei estäisi yhteisen rangaistuksen määräämistä yhdyskuntapalveluna. Kovin suositeltavaa ei tässäkin tapauksessa kuitenkaan olisi muuttaa lainvoimaista ehdotonta vankeustuomiota avoseuraamukseksi tilanteessa, jossa rikosten määrä osoittautuu suuremmaksi kuin vankeusrangaistusta annettaessa oli tiedossa. Toisen hovioikeuden antama ehdotonta vankeusrangaistusta 3 §:n 3 momentin kielto koskisi. Korkeimmassa oikeudessa tehtävää lajinvalintaa säännös ei rajoittaisi.

4 §. *Suostumus ja soveltuvuus.* Ehdotettu 4 § on samansisältöinen kuin voimassa olevan lain 4 §.

5 §. *Täytäntöönpanon ajankohta.* Ehdotetun 5 §:n 1 ja 3 momentti eivät eroaisi lainkaan voimassa olevan lain 5 §:n 1 ja 3 momentista.

Myös 2 momentin sisältö pysyisi samana kuin voimassa olevassa laissa. Sen sijaan momentin kirjoitustapaa ehdotetaan muutettavaksi niin, että sen sisältö olisi yksiselitteisen selvä. Säännöksessä todettaisiin nimenomaan, että se koskee vain käräjäoikeuden tuomion täytäntöönpanoa. Hovioikeuden antama yhdyskuntapalvelutuomio on jo oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 22 §:n yleissäännöksen mukaan täytäntöönpanokelpoinen vailla lainvoimaakin.

Tuomitun suostumuksen perusteella käräjäoikeuden tuomio tulee täytäntöönpanokelpoiseksi silloin, kun tyytymättömyyden ilmoittamiselle varattu aika on kulunut ja tuomittu on antanut suostumuksensa täytäntöönpanoon. Muuten käräjäoikeuden tuomio voi tulla normaaliin tapaan lainvoimaiseksi ja täytäntöönpanokelpoiseksi joko tyytymättömyyden ilmoittamiselle tai valituksen tekemiselle varatun ajan kuluttua.

Jotta käsitteitä käytettäisiin säännöksessä johdonmukaisesti ja oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 1 §:n mukaisesti, ratkaisua, jolla joku on tuomittu yhdyskuntapalveluun, kutsutaan myös ehdotetun 2 momentin viimeisessä lauseessa tuomioksi.

6 §. *Palvelusuunnitelma.* Palvelusuunnitelmaa koskeva 6 § olisi sisällöltään täysin sama kuin yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta

annetun lain 6 §.

7 §. *Palveluehdot.* Ainoa muutos 7 §:ssä voimassa olevaan lakiin verrattuna olisi sanan "suullinen" lisääminen 2 momenttiin. Suullisia huomautuksia annetaan käytännössä jo nyt, vaikka niistä ei ole säännöksiä. Suullisten huomautusten lisääminen lakiin selkeyttäisi huomautusten asemaa, vaikkei niillä suoranaisia oikeusvaikutuksia olekaan. Suullisten ja kirjallisten huomautusten käyttöalaa ehdotetulla muutoksella ei ole tarkoitus vaikuttaa.

8 §. *Törkeä palveluehtojen rikkominen.* Ehdotetussa 1 momentissa on säännökset siitä, miten Kriminaalihuoltoyhdistyksen on meneteltävä palveluehtoja rikottaessa. Säännökset ovat samansisältöiset kuin voimassa olevan lain 8 §:n 1 momentin kaksi ensimmäistä virkettä. Yhdyskuntapalvelun suorittaminen on lainkohdassa tarkoitettulla tavalla aloittamatta myös silloin, kun aloittamisen esteenä on se, ettei palvelusuunnitelmaa kohtuullisilla ponnistuksilla saada annettua tuomitulle tiedoksi.

Ehdotettu 2 momentti koskee ennen kaikkea virallista syyttäjää. Oikeuspaikkaa palveluehtojen rikkomistapauksissa koskeva säännös eroaisi voimassa olevan lain 8 §:n 2 momentin säännöksestä ensinnäkin siten, että asia voitaisiin käsitellä myös siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakituisesti oleskelee. Tältä osin oikeuspaikka olisi sama kuin rikossyytteen yleinen tutkimispaikka oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 21 §:n 3 momentin mukaan. Vankeudeksi muuntamista koskeva asia voitaisiin 2 momentin mukaan käsitellä nykyisestä poiketen myös siinä tuomioistuimessa, jonka käsiteltävänä on yhdyskuntapalveluun tuomittua vastaan nostettu syyte. Kolmantena mahdollisena oikeuspaikkana säilyisi tuomioistuin, joka on ensimmäisenä oikeusasteena ratkaissut yhdyskuntapalveluun johtaneen rikosasian. Vaihtoehtoisia oikeuspaikkoja lukuun ottamatta säännös ei eroaisi voimassa olevan lain vastaavasta säännöksestä muuten kuin kielellisesti.

Tuomioistuimen ratkaisuvaihtoehdoista palveluehtojen rikkomistapauksissa säädettäisiin 3 momentissa. Erot voimassa olevaan lakiin verrattuna ovat vain kirjoitusteknisiä ja johtuvat ehdotetun 8 §:n aiemmasta poikkeavasta rakenteesta. Tuomioistuimen ratkaisuvaihtoehdoista säädetään voimassa olevan lain 9 §:n 1 momentissa.

9 §. *Este palvelun suorittamiselle.* Ehdote-

tussa 1 momentissa säädettäisiin nimenomaisesti, että Kriminaalihuoltoyhdistys ilmoittaa syyttäjälle esteestä, jonka vuoksi yhdyskuntapalvelua ei ole mahdollista suorittaa laissa säädetyn enimmäisajan kuluessa. Enimmäisaika voi olla 5 §:n 1 momentissa säädetty vuosi tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi tulemisesta. Se voi olla myös vuotta pidempi mutta enintään vuoden ja kolmen kuukauden pituinen aika, johon on päädytty sen jälkeen, kun Kriminaalihuoltoyhdistys on pidentänyt määräaikaan 6 §:n 2 momentin perusteella.

Voimassa olevassa laissa ei ole myöskään ehdotetun 1 momentin toista virkettä vastaavaa säännöstä siitä, että palvelun suorittamisen estettä koskevan asian vie tuomioistuimen käsiteltäväksi virallinen syyttäjä. Selvyyden vuoksi laissa ehdotetaan säädettäväksi tästäkin. Käytännössä on jo voimassa olevaa lakia sovellettaessa noudatettu nyt ehdotetussa säännöksessä tarkoitettua menettelyä.

Tuomioistuimen käytössä estetapauksissa olevista vaihtoehdoista ehdotetaan säädettäväksi 9 §:n 2 momentissa. Sisällöltään se vastaa voimassa olevan lain 9 §:n 2 momenttia.

10 §. *Menettely vankeudeksi muuntamisasiassa.* Ehdotettu 10 § on lähes samansisältöinen kuin voimassa olevassa laissa. Alioikeuksien nimet on muutettu vastaamaan voimassa olevaa lainsäädäntöä. Kun 8 ja 9 §:n sisältö on ryhmitelty uudella tavalla, 10 §:ssä on viitattava sekä 8 että 9 §:ään.

11 §. *Uusi vankeusrangaistus.* Pykälä uudesta vankeusrangaistuksesta koskisi kahta perustilannetta. Uusi rangaistus voi tulla tuomittavaksi joko erillään yhdyskuntapalvelurangaistuksesta tai sen kanssa yhteisenä. Erillinen rangaistus tulee tyypillisesti tuomittavaksi silloin, kun yhdyskuntapalveluun tuomittu on tämän tuomion antamisen jälkeen syyllistynyt uuteen rikokseen. Periaatteessa on myös mahdollista, että rikos on tehty selvästi aikaisemmin kuin yhdyskuntapalvelutuomioon johtanut rikos, ja että tällöinkin aikaisemmasta rikoksesta on tuomittava erillinen rangaistus. Tällaiset tapaukset ovat kuitenkin harvinaisia.

Ehdotettua 1 momenttia vastaavat säännökset ovat voimassa olevan lain 8 §:n 1 momentin viimeisessä virkkeessä. Ehdotettu säännös eroaa nykyisestä kirjoitustavaltaan, mutta sen sisältö ei muuttuisi. Syyttäjä voisi tehdä tuomioistuimen käsiteltäväksi tulevasta rikoksesta ilmoituksen Kriminaalihuoltoyh-

distykselle sekä silloin, kun syyteharkinnassa olevasta rikoksesta on odotettavissa erillinen vankeusrangaistus, että silloin, kun se olisi yhdyskuntapalvelurangaistuksen kanssa yhteinen. Kriminaalihuoltoyhdistyksen tulisi ilmoituksen saatuaan kieltää yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon aloittaminen tai jatkaminen riippumatta siitä, onko mahdollisesta vankeusrangaistuksesta tulossa erillinen vai yhteinen yhdyskuntapalvelun kanssa.

Syyttäjän olisi lähtökohtaisesti aiheellisempaa tehdä ilmoitus Kriminaalihuoltoyhdistykselle niissä tapauksissa, joissa on odotettavissa yhdyskuntapalvelun kanssa yhteinen vankeusrangaistus, koska sellainen estäisi ehdotetun 3 momentin mukaan suoraan lain nojalla yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon. Muilta osin syyttäjän tulisi harkitessaan tulossa olevan vankeusrangaistuksen vaikutusta jo tuomittuun yhdyskuntapalveluun kiinnittää huomiota samoihin seikkoihin kuin tuomioistuimen sen harkitessa täytäntöönpanokieltoa 2 momentin mukaan.

Aloittamattoman tai jo käynnissä olevan yhdyskuntapalvelun kieltämismahdollisuus tuomion perusteella säilyisi ehdotetun 2 momentin mukaan ennallaan niissä tapauksissa, joissa tuomitaan uusi aiemmin tuomitusta yhdyskuntapalvelusta erillinen vankeusrangaistus. Tältä osin momentti vastaisi voimassa olevan lain 11 §:n 1 momenttia. Tilanteisiin, joissa uutta rangaistusta ei määrätä yhteiseksi aiemman yhdyskuntapalvelurangaistuksen kanssa, sovellettaisiin 3 momenttia. Ehdotetussa 2 momentissa ei voimassa olevan lain tapaan enää todettaisi, että sitä sovelletaan tuomittaessa vankeutta "yhdestä tai useammasta rikoksesta". Tämä on selvää ilman nimenomaista mainintaakin.

Täytäntöönpanon kieltäminen olisi 2 momentin mukaan tuomioistuimen vapaassa harkinnassa. Keskeisenä perusteena tässä harkinnassa käytettäisiin tuomittavan rikoksen törkeyttä. Silloin kun uusi rangaistus mitataan päivissä, yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon keskeyttämiselle ei useinkaan ole tarvetta. Rangaistuksen ollessa kolmen kuukauden ja vuoden välisellä alueella keskeyttämisistä puoltavat ja sitä vastaan puhuvat perustelut saattavat usein olla yhtä painavia. Jos uudesta rikoksesta tuomittu rangaistus nousee vuoden tasolle, täytäntöönpanon kieltäminen alkaisi olla jo pääsääntö. Niissä tapauksissa, joissa rikoksesta tuomittu vangitaan tuomion ankaruuden vuoksi, pääsääntö olisi lähes poikkeukseton. Tuomitun vangit-

seminen muillakin perusteilla liittyy tosin yleensä tilanteisiin, joissa yhdyskuntapalvelun jatkaminen ei enää olisi mahdollista tai perusteltua.

Uuden rikoksen törkeyden ohella harkinnassa tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten paljon yhdyskuntapalvelusta on päätöstä annettaessa suoritamatta. Mitä vähemmän palvelua on jäljellä, sitä vähemmän perusteltua palvelun keskeyttäminen on.

Jos uudesta rikoksesta tuomitaan 3 §:n 1 momentin mukaisesti vankeutta sen vuoksi, että uusien rikosten tekeminen aiemman yhdyskuntapalvelutuomion jälkeen estää yhdyskuntapalvelun tuomitsemisen, aiemman yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon kieltäminen ei useimmiten ole tarpeellista. Uuden rangaistuksen tuomitseminen vankeutena täyttää jo ne vaatimukset, joita rikosten uusiminen asettaa rangaistuskokonaisuuden ankaruudelle.

Lienee hyvin epätavallista, että yhdyskuntapalveluun juuri tuomittu haluttaisiin uudesta rikoksesta tuomita ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Tällainen ratkaisu rangaistusvalinnassa vaatisi erityisen vahvat perusteet. Jos tähän kuitenkin päädytään, tarvetta yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon kieltämiseen tuskin voi olla. Ehdotetun 2 momentin mukaan kieltäminen ei tällaisessa tilanteessa olisikaan mahdollista.

Ehdotettu 3 momentti koskee tilanteita, joissa aiemman yhdyskuntapalvelurangaistuksen kanssa tuomitaan myöhemmin yhteinen vankeusrangaistus. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 11 §:n 2 momentissa. Säännöksen sisällössä tapahtuisi kuitenkin olennainen muutos. Momentin mukaan aiemman yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon kieltäminen ei olisi tässä tilanteessa enää tuomioistuimen harkinnassa, vaan kieltä seuraisi suoraan laista. Yhteisen vankeusrangaistuksen määräämisen jälkeen ei enää ole sellaista yhdyskuntapalvelurangaistusta, jonka täytäntöönpanoa voitaisiin jatkaa. Tosin tieto yhteisestä vankeusrangaistuksesta ei aina tule yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta ja toimeenpanosta vastaaville oikeusministeriön vankeinhoito-osastolle ja Kriminaalihuoltoyhdistykselle välittömästi. Tästä syystä yhdyskuntapalvelu voi käytännössä jatkua jonkin aikaa yhteisen rangaistuksen määräämisen jälkeenkin.

Yhteinen vankeusrangaistus voi tulla tuomittavaksi sellaisesta rikoksesta, josta jo aiemmin tuomitun yhdyskuntapalvelun täy-

täntöönpano on ehtinyt alkaa, ja jostakin toisesta rikoksesta. Tällaisessa tapauksessa yhteinen rangaistus tulee tosiasiaassa suoritetuksi yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeuden yhdistelmänä. Sen sijaan esityksessä ei ole säännöksiä, joiden mukaan yhdistelmä-rangaistuksia voitaisiin tuomita taroituksellisesti.

Määräyksestä jäljelle jääneen yhdyskuntapalvelun suorittamisesta vankeutena ei 3 momentissa enää säädettäisi, toisin kuin voimassa olevan lain 11 §:n 2 momentissa. Kun täytäntöönpano on keskeytetty 3 momentin perusteella, oikeusministeriön vankeinhoito-osasto laskee 12 §:n 2 momentin mukaisesti ajan, joka yhdyskuntapalvelurangaistuksesta jää vankeutena suoritettavaksi.

Täytäntöönpanon keskeyttävä vaikutus olisi 3 momentin mukaan sekä ehdottomalla että ehdollisella vankeusrangaistuksella. Yhteistä rangaistusta ei itse asiassa tulisi näissä tilanteissa määrätä ehdolliseksi sovellettaessa rikoslain 7 luvun säännöksiä niinkuin laissa on tarkoitettu. Myöhemmin määrätty yhteinen rangaistus ei nimittäin saisi olla alkupe- räistä rangaistusta lievempi. Koska tällaiseen lopputulokseen pääytymistä ei kuitenkaan laissa ole suoranaisesti estetty, sen seurausten aiemman yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon kannalta täytyy ilmetä laista. Ehdotetun 3 momentin mukaan ehdollisen rangaistuksen määräämisestä ei seuraisi kieltöpanna täytäntöön aiempaa yhdyskuntapalvelurangaistusta. Tällainen lopputulos olisi tässä tilanteessa mahdollisimman lähellä sitä, mitä rikoslain 7 lukua säädettäessä tarkoitettiin.

Ehdotetussa 4 momentissa todetaan voimassa olevan lain 11 §:n 3 momentin tapaan, ettei muutoksenhaku vaikuta tuomioistuimen 2 momentin perusteella antamaan täytäntöönpanokieltoon. Muutoksenhaku ei 4 momentin mukaan vaikuttaisi myöskään suoraan 3 momentin säännöksen perusteella syntyvään täytäntöönpanokieltoon.

12 §. *Täytäntöön pannun rangaistuksen vähentäminen.* Ehdotetun 12 §:n 1 momentti on kielellisiä korjauksia lukuun ottamatta saman sisältöinen kuin voimassa olevan lain 11 a §:n 1 momentti.

Myös ehdotettu 2 momentti vastaa olennaisilta osiltaan voimassa olevaa lain 11 a §:n 2 momenttia. Säännöstä on kuitenkin jouduttu jonkin verran muokkaamaan siksi, että tuomioistuin ei 11 §:n mukaan enää päättäisi yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon kieltä-

misestä silloin, kun yhdyskuntapalvelu muuttuu yhteisen rangaistuksen määräämisen yhteydessä vankeudeksi. Tuomioistuimen ei tällaisessa tapauksessa myöskään tarvitsisi lausua täytäntöön pantavaksi jäävän vankeusrangaistuksen pituudesta, vaan sen laskisi oikeusministeriön vankeinhoito-osasto.

Ehdotettua 3 momenttia vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Yhteisestä yhdyskuntapalvelurangaistuksesta tulisi 3 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan vähentää yhdyskuntapalveluna aiemmin täytäntöön pantu osuus. Syy vähentämiselle on niin itsestään selvä, että nimenomaisen vähentämissäännöksen tarve voidaan asettaa kyseenalaiseksi. Kun 12 §:ssä kuitenkin säädettäisiin kaikista muista vähentämistilanteista ja kun rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 1 a §:n 3 momentissa säädetään täytäntöönpannun vankeusrangaistuksen vähentämisestä yhteisestä vankeusrangaistuksesta, johdonmukaisuussyyt puoltavat nyt ehdotettavan säännöksen ottamista lakiin.

Momentin toisen virkkeen mukaan yhdyskuntapalvelurangaistuksesta olisi vähennettävä myös siitä vankeutena suoritettua osaa vastaava tuntimäärä. Virke tullee sovellettavaksi hyvin harvoin, koska ehdotetun 3 §:n 2 momentissa kielletään määräämästä yhdyskuntapalvelua yhteiseksi rangaistukseksi rikoksista, joista jostakin on aikaisemmin määrätty ehdoton vankeusrangaistus. Kielto rajoittaa virkkeen soveltamistarpeen erittäin vähäiseksi. Aivan tarpeeton säännös ei kuitenkaan ole, koska kielto koskisi vain tilanteita, joissa vankeusrangaistus on annettu samassa tai ylemmässä oikeusasteessa kuin missä yhteinen rangaistus määrätään. Muutoksenhaun seurauksena voitaisiin näin ollen edelleenkin joutua täytäntöönpanovaiheessa ratkaisemaan, kuinka paljon yhteisestä yhdyskuntapalvelurangaistuksesta on vähennettävä sen vuoksi, että osa siitä on suoritettu vankeutena. Tällainen tilanne voi syntyä, jos tuomittu on aikanaan tyytynyt täytäntöön pantavana olevaan osaan yhteisestä rangaistuksesta, mutta valittaa myöhemmin määrättävästä yhteisestä vankeusrangaistuksesta, ja hovioikeus määrää valituksen vuoksi yhteiseksi rangaistukseksi yhdyskuntapalvelua.

Ehdotettu 4 momentti eroaa voimassa olevan lain 11 a §:n 3 momentista ainoastaan siinä, että sana "suoritettua" on jätetty pois. Ehdotetun 12 §:n 4 momentin soveltamisala

on nimittäin voimassa olevan lain vastaavaa säännöstä laajempi sen vuoksi, että laskuohje koskee myös ehdotetun 3 momentin toisessa virkkeessä tarkoitettuja tilanteita. Niissä on suoritettu ainoastaan vankeutta, mutta ei sen sijaan yhdyskuntapalvelua. Yhdyskuntapalvelu on tällöin määrätty, mutta sitä ei ole vielä suoritettu.

Suoritettu vankeus vähennettäisiin yhdyskuntapalvelusta vastaavalla tavalla kuin yhteisestä vankeusrangaistuksesta vähennetään yhdyskuntapalveluna suoritettava osa. Vähentämisessä noudatettaisiin alkuperäistä muutosuhdetta ja muun muassa pyöritystilanteissa tuomitulle edullisinta laskutapaa.

13 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälän 1 momentti sisältää tavanomaisen asetuksenantovaltuuden.

Ehdotetun 14 §:n 2 momentin mukaan yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annettu asetus ja yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta annettu asetus jäisivät voimaan siitä huolimatta, että yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain voimassaolo päättyy. Asetukset on annettu lain 12 §:n nojalla.

14 §. *Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.* Ehdotetun 14 §:n 1 momentin mukaan laki tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997. Lakiin ei ehdoteta otettavaksi laajoja siirtymäsäännöksiä. Voimassa olevan lain siirtymäsäännökset olivat tarpeen lain määräaikaisuuden vuoksi. Valinnat ehdotetun ja aieman lain soveltamisen välillä ratkeaisivat rikoslain voimaannemisesta annetun asetuksen 3 §:n 1 ja 2 momentin yleissäännösten mukaan. Pykälän 1 momentin pääsäännön mukaan rikoksen teko aika siis yleensä ratkaisee, sovelletaanko rikokseen aiempaa vai uutta lakia. Joissakin tapauksissa sovellettaisiin rikoslain voimaannemisesta annetun asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan rikoksen tekohetken lain sijasta uutta, lievempään lopputulokseen johtavaa lakia.

Rikoslain voimaannemisesta annetun asetuksen 3 §:n 3 momentin säännös määräaikaisen lain soveltamisesta ei puolestaan ole tarkoitettu tämänkaltaisiin tilanteisiin, vaikka yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annettu laki onkin määräaikainen. Ensinnäkään yhdyskuntapalvelu ei liity mihinkään poikkeusoloihin, joita asetuksen 3 §:n 3 momentin perusteluissa painotetaan. Voidaan myös kysyä, onko yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annettu laki asetuksen 3 §:n 3 momentissa kuvatulla tavalla "tarkoitettu olemaan voimassa vain määrättyä aikana", kun jo

lain säätämisyvaiheessa yhtenä varteenotettava vaihtoehtona oli, että yhdyskuntapalvelusta säädetään pysyvä laki välittömästi kokeilulain voimassaolon päätyttyä.

Yhdyskuntapalvelun käyttöalan rajaava 3 §:n 1 momentti eroaa voimassa olevan lain vastaavasta säännöksestä siten, että uuden lain mukaan yhdyskuntapalveluun on tuomittava, jos muodolliset edellytykset täyttyvät eikä tuomitsemiselle ole momentin lopussa mainittua estettä. Voimassa olevan lain mukaan valinta yhdyskuntapalvelun ja vankeuden välillä on muodollisten edellytysten täytyttyä tuomioistuimen vapaassa harkinnassa. Uudella lailla ei ole tarkoitus merkittävästi muuttaa yhdyskuntapalvelutuomioiden määrää, vaan lähinnä yhdenmukaistaa tuomioistuinikäytäntöä. On kuitenkin mahdollista, että käytännön yhdenmukaistuminen merkitsee ennen kaikkea tuomioiden määrän lisääntymistä niissä tuomioistuimissa, joissa yhdyskuntapalveluun nykyisin tuomitaan keskimääräistä harvemmin. Toisaalta se, että aiemmat yhdyskuntapalvelutuomiot voisivat muodostaa esteen uusille, vähentäisi joissakin tuomioistuimissa hieman yhdyskuntapalveluun tuomitsemista. Yksittäistapauksissa uusi laki voisi siis johtaa joko lievempään tai ankarampaan lopputulokseen kuin aiempi laki. Silloin, kun lopputulos olisi lievempi, uutta lakia olisi rikoslain voimaantunemisen annettun asetuksen 3 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisesti sovellettava myös ennen lain voimaantuloa tehtyyn rikokseen.

Uuden lain lajinvalintasäännös voisi tulla hovioikeudessa sovellettavaksi sellaisissakin tapauksissa, joissa kärjäoikeus on ratkaissut asian ennen lain voimaantuloa. Näin kävisi silloin, kun kärjäoikeus on jättänyt yhdyskuntapalveluun tuomitsematta sellaisella perusteella, jota ei sisälly ehdotettuun 3 §:ään. Ehdoton vankeusrangaistus on yhdyskuntapalvelua olennaisesti ankarampi rikoslain voimaantunemisen annettun asetuksen 3 §:n 2 momentin jälkimmäisessä virkkeessä tarkoitetulla tavalla.

Ehdotetun 3 §:n 3 momentin uutta yhteisen yhdyskuntapalvelurangaistuksen tuomitsemiskieltoa sovellettaisiin pääsäännön mukaan vain rikoksiin, jotka on tehty uuden lain voimassa ollessa. Ratkaisevaa olisi se, milloin vankeusrangaistuksen tuomitsemiseen johtanut rikos on tehty. Jos tämä rikos on tehty ennen uuden lain voimaantuloa, yhteisen yhdyskuntapalvelun tuomitseminen

olisi periaatteessa sallittua. Suositeltavaa se ei olisi, kuten ei ole tälläkään hetkellä.

Rikoksen tekohetken perustuvaa pääsääntöä soveltaen ratkeaisi sekin, mihin rikoksiin ehdotetun 11 §:n 3 momentin täytäntöönpanokieltoa tulee soveltaa. Jos rikos, jonka johdosta yhteinen rangaistus tulee vankeutena suoritettavaksi, on tehty aiemman lain voimassa ollessa, on mahdollista sallia yhteisen rangaistuksen sisältyvän yhdyskuntapalvelun suorittaminen loppuun.

Yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain muuttamisesta vuonna 1992 annetun lain (272/92) siirtymäsäännösten 2 momentin mukaan yhdyskuntapalvelua voidaan tuomita myös silloin, kun rangaistus on yhtenäisrangaistusjärjestelmän voimaantuloa koskevien säännösten mukaan edelleen aiemman lain mukaan yhdistettävä toiseen rangaistukseen. Ehdotetussa pysyvässä laissa vastaavaa säännöstä ei enää olisi. Tämän tyyppiset siirtymäsäännökset vähentävät lain selkeyttä. Nyt ehdotettavan lain tullessa voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997 on yhtenäisrangaistusjärjestelmän voimaan tulosta kulunut jo lähes viisi vuotta. Näin pitkän ajan kuluttua on hyvin epätodennäköistä, että tuomioistuin joutuisi antamaan sellaisen yhdyskuntapalveluksi muunnettavissa olevan rangaistuksen, johon olisi sovellettava 1 päivänä huhtikuuta 1992 kumottuja rangaistusten yhdistämissäännöksiä.

Yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun asetuksen ja yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta annettuun asetukseen on tarpeen tehdä vain vähäisiä muutoksia. Tämän vuoksi asetukset on järkevää pysyttää voimassa, vaikka yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun lain, jonka nojalla asetukset on annettu, voimassaolo päättyykin. Asetusten voimassa pysyttämisestä tulee erikseen säätää, sillä muussa tapauksessa lain voimassaolon päättyminen päätäisi myös sen nojalla annettujen asetusten voimassaolon. Asiaa ehdotetaan säädettäväksi 14 §:n 2 momentissa.

Ehdotettu 14 §:n 3 momentti on tarpeen siksi, että säädettäessä lakia yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä varauduttiin myös siihen mahdollisuuteen, että kokeilun päätyttyä yhdyskuntapalvelusta luovuttaisiin. Tämän tilanteen varalta lain 13 §:ään otettiin säännös, jonka perusteella jo tuomitut rangaistukset olisi voitu panna täytäntöön kokeilulain voimassaolon päättymisestä huolimatta. Haluttiin myös varmistaa, ettei kokeilun

päätyminen estäisi tuomittuja käyttämästä muutoksenhakuoikeuttaan täysimääräisesti. Voimassa olevan lain 13 §:n 3 momentin mukaan lakia tämän vuoksi sovellettaisiin eräiltä osin sen voimassaolon päättymisen jälkeenkin.

Kun yhdyskuntapalvelusta esityksen mukaan säädettäisiin kokeilun jälkeen uusi, pysyvä laki, täytäntöönpanon ja muutoksenhakumahdollisuuksien turvaamiseksi ei tarvitse soveltaa aiempaa lakia. Epäselvyyksien välttämiseksi ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin nimenomaisesti, ettei aiemman lain 13 §:n 3 momenttia sovelleta uuden lain tultua voimaan.

1.2. Rikoslaki

2 luvun 1 §:n 1 momentti. Aloitettaessa yhdyskuntapalvelukokeilua osassa maata vuonna 1991 rikoslain 2 luvun 1 §:n 1 momentin luetteloon yleisistä rangaistuksista ei pidetty tarpeellisena lisätä yhdyskuntapalvelua. Kun yhdyskuntapalvelu nyt ehdotetaan otettavaksi pysyväksi osaksi rangaistusjärjestelmää, se on lisättävä rikoslain rangaistusluetteloon.

1.3. Laki rangaistusten täytäntöönpanosta

2 luvun 1 a §:n 4 momentti. Voimassa olevassa laissa ei ole nimenomaisia säännöksiä sen tilanteen varalta, että täytäntöön pantavana oleva vankeusrangaistus muuttuu yhteisen rangaistuksen määräämisen seurauksena yhdyskuntapalveluksi. Nämä tilanteet ovat aiheuttaneet ongelmia rangaistusten täytäntöönpanossa. Yhdyskuntapalvelusta annettavan lain 3 §:n 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, joka pääsääntöisesti estäisi tällaisen lopputuloksen. Täytäntöön pantavana oleva vankeusrangaistus saattaisi kuitenkin eräissä muutoksenhakutilanteissa edelleen muuttua yhdyskuntapalveluksi. Tästä syystä rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 1 a §:ään ehdotetaan selvytyden vuoksi lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan vanki olisi tällaisessa tilanteessa välittömästi vapautettava suorittamaan yhdyskuntapalvelurangaistusta. Käytännössä vanki vapautettaisiin heti, kun rangaistuslaitokseen on saatu tieto ylioikeuden ratkaisusta, jolla yhteinen rangaistus määrätään yhdyskuntapalveluksi.

1.4. Laki rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista

8 §:n 3 momentti. Rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annettuun lakiin (935/73) ehdotetaan tehtäväksi vain yksi tekninen muutos. Lain 8 §:n 3 momentin viittaus yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annettuun lakiin ehdotetaan poistettavaksi. Pysyvän yhdyskuntapalvelulain tultua voimaan korvaussäännös koskisi sekä sen että nykyisen kokeilulain nojalla yhdyskuntapalveluun tuomittujen aiheuttamia vahinkoja.

1.5. Laki eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta

1 §:n 3 momentti. Eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n 3 momenttia ehdotetaan myös muutettavaksi niin, ettei siinä enää viitattaisi yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annettuun lakiin.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Yhdyskuntapalveluun liittyvät asetukset on tarkoitus jättää voimaan uuden lain säätämisestä huolimatta. Asetuksiin on suunniteltu tehtäväksi joitakin vähäisiä muutoksia samanaikaisesti, kun laki yhdyskuntapalvelusta tulee voimaan. Muutokset liittyvät tilanteisiin, joissa yhdyskuntapalveluun tuomittua ei ole saatu tavoitetuksi. Menettelytavasta asian saattamisessa tuomioistuimen käsiteltäväksi on esiintynyt viranomaisten keskuudessa erilaisia käsityksiä. Asetuksenmuutoksella on tarkoitus poistaa nämä tulkinnanvaraisuudet säännöksistä.

3. Voimaantulo

Esityksessä ehdotetaan, että lait tulisivat voimaan vuoden 1997 alusta. Tämän tulee olla voimaantuloajankohta, jotta yhdyskuntapalvelurangaistuksia voitaisiin keskeyttämättä tuomita ja panna täytäntöön senkin jälkeen, kun nykyisen, yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun lain voimassaolo päättyy.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**yhdyskuntapalvelusta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Yhdyskuntapalvelu

Yhdyskuntapalvelu on ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava rangaistus. Se käsittää vähintään 20 ja enintään 200 tuntia valvonnan alaisena tehtävää säännöllistä, palkatonta työtä.

Enintään viisi tuntia yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voidaan kuitenkin suorittaa käyttämällä päihdeongelmien vähentämiseen tarkoitettuja palveluja Kriminaalihuoltoyhdistyksen hyväksymällä tavalla.

2 §

Yhdyskuntapalvelun toimeenpano

Yhdyskuntapalvelun toimeenpanosta vastaa Kriminaalihuoltoyhdistys.

3 §

Yhdyskuntapalveluun tuomitseminen

Rikoksenteikijä,

- 1) joka tuomitaan vankeuteen,
 - 2) jolle määrätään yhteinen vankeusrangaistus tai
 - 3) jonka ehdollinen vankeusrangaistus määrätään pantavaksi kokonaan tai osaksi täytäntöön,
- tuomitaan pituudeltaan määrätyn, enintään kahdeksan kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta yhdyskuntapalveluun, jollei ehdottomien vankeusrangaistusten, aiempien yhdyskuntapalvelurangaistusten tai muiden painavien syiden ole katsottava olevan esteenä yhdyskuntapalveluun tuomitse-

miselle.

Mitä rikoslain 7 luvun 6—8 §:ssä säädetään yhteisen rangaistuksen määräämisestä sille, joka on jo tuomittu vankeusrangaistukseen, sovelletaan myös, jos hänet on tuomittu yhdyskuntapalveluun. Rikoslain 7 luvun 6 §:ää sovellettaessa yhdyskuntapalvelutuomio rinnastetaan tuomioon, jolla joku on tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen.

Yhdyskuntapalvelua ei voida määrätä yhteiseksi rangaistukseksi rikoksista, joista jostakin on samassa tai ylemmässä oikeusasteessa jo määrätty ehdoton vankeusrangaistus.

4 §

Suostumus ja soveltuvuus

Yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen edellytyksenä on, että rikoksenteikijä on antanut suostumuksensa yhdyskuntapalvelun suorittamiseen ja että voidaan olettaa hänen suoriutuvan yhdyskuntapalvelusta.

5 §

Täytäntöönpanon ajankohta

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on aloitettava viipymättä, ja palvelu on suoritettava loppuun vuoden kuluessa siitä, kun tuomio on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi, jollei 6 §:n 2 momentista tai 9 §:n 2 momentista muuta johdu. Jos palvelu on ollut keskeytettynä sen vuoksi, että tuomitun on epäilty rikkoneen törkeästi palvelun ehtoja tai että syyttäjä on ilmoittanut syyttävänsä tätä uudesta rikoksesta, mutta tuomioistuin

salliikin palvelun jatkuvan, vuoden enimmäisaikaan ei lasketa aikaa, jonka palvelu on ollut keskeytettynä.

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano voidaan käräjäoikeuden tuomion perusteella aloittaa ennen kuin tuomio on saanut lainvoiman, jos tuomittu suostuu täytäntöönpanoon ja on tyytynyt tuomioon siltä osin kuin hänet on tuomittu yhdyskuntapalveluun.

Yhdyskuntapalvelu raukeaa samoin kuin sitä vastaava vankeusrangaistus rikoslain 8 luvun mukaan.

6 §

Palvelusuunnitelma

Yhdyskuntapalvelun suorittamista varten Kriminaalihuoltoyhdistys vahvistaa palvelusuunnitelman, joka sisältää yhdyskuntapalvelun yksityiskohtaisen aikataulun ja sen muut ehdot.

Kriminaalihuoltoyhdistys voi pidentää palvelusuunnitelmassa vahvistettua suoritusaikaa enintään kolmella kuukaudella kerrallaan, jos siihen on erityisiä syitä. Suoritus aika ei näin pidennettynäkään saa ylittää yhtä vuotta kolmea kuukautta.

7 §

Palveluehdot

Yhdyskuntapalveluun tuomitun on, noudattaen hänelle vahvistettua palvelusuunnitelmaa sekä hänelle annettuja määräyksiä ja ohjeita, tunnollisesti suoritettava annetut tehtävät.

Tuomitulle, joka menettelee vastoin palvelusuunnitelmaa tai muita ehtoja, on Kriminaalihuoltoyhdistyksen annettava suullinen tai kirjallinen huomautus.

8 §

Törkeä palveluehtojen rikkominen

Jos tuomittu ei aloita yhdyskuntapalvelun suorittamista, jättää sen suorittamisen kesken tai muulla tavoin törkeästi rikkoo yhdyskuntapalvelun ehtoja, Kriminaalihuoltoyhdistyksen on viipymättä ilmoitettava asiasta viralliselle syyttäjälle. Samalla Kriminaalihuoltoyhdistyksen on kiellettävä yhdyskuntapalvelun aloittaminen tai määrättävä palvelun suorittaminen keskeytettäväksi.

Jos virallisen syyttäjän arvion mukaan yhdyskuntapalvelu olisi muunnettava vankeudeksi, hänen on esitettävä tätä koskeva vaatimus viipymättä sille tuomioistuimelle, jonka tuomiopiirissä yhdyskuntapalveluun tuomittu asuu tai pysyvästi oleskelee, joka ensimmäisenä oikeusasteena on ratkaissut yhdyskuntapalveluun johtaneen rikosasian tai joka tutkii tuomitun tekemästä rikoksesta nostettua syytettä. Tarvittaessa virallisen syyttäjän on määrättävä asiassa suoritettavaksi tutkinta.

Jos tuomioistuin katsoo palveluehtoja rikotun törkeästi, sen on muunnettava yhdyskuntapalvelun suorittamatta oleva osa ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, jonka vähimmäisaika on neljä päivää.

9 §

Este palvelun suorittamiselle

Jos yhdyskuntapalvelun suorittaminen ei ole muusta kuin 8 §:ssä tarkoitettusta syystä mahdollista 5 §:n 1 momentin mukaisen enimmäisajan kuluessa, Kriminaalihuoltoyhdistyksen on ilmoitettava asiasta viralliselle syyttäjälle. Syyttäjä saattaa asian 8 §:n 2 momentissa tarkoitettun tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Tuomioistuin voi pidentää palvelun täytäntöönpanoaikaa tai muuntaa yhdyskuntapalvelun suorittamatta olevan osan ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi. Erityisistä syistä voidaan jo suoritettu palvelu katsoa rangaistuksen täydeksi suoritukseksi.

10 §

Menettely vankeudeksi muuntamisasiassa

Edellä 8 tai 9 §:ssä tarkoitettua asiaa käsiteltäessä käräjäoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Jos tuomioistuin katsoo, että asia on käsiteltävä täysilukuisessa kokoonpanossa, asia on siirrettävä sanotussa kokoonpanossa käsiteltäväksi.

Ennen asian ratkaisemista vastaajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Tuomiota julistettaessa poissa olleelle vastaajalle on välittömästi ilmoitettava asian päättymispäivä ja tuomioistuimen ratkaisu sekä lähetettävä muutoksenhakuohjeet. Muuten noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa säädetään.

11 §

Uusi vankeusrangaistus

Jos syyttäjä päättää syyttää yhdyskuntapalvelua suorittavaa rikoksesta, josta voi syyttäjän arvion mukaan olla seuraamuksena vankeutta, syyttäjä voi palvelun täytäntöönpanon kieltämiseksi ilmoittaa asiasta Kriminaalihuoltoyhdistykselle. Kriminaalihuoltoyhdistyksen on ilmoituksen saatuaan kiellettävä palvelun aloittaminen tai jatkaminen.

Tuomitessaan aiemmin yhdyskuntapalveluun tuomitun henkilön siitä erilliseen ehdotomaan vankeusrangaistukseen tuomioistuimien voi kieltää aloittamista tai jatkamista yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoa. Kielteessään aiemmin tuomitun yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon tuomioistuimen on määrättävä, että jäljellä oleva osa yhdyskuntapalvelusta on suoritettava vankeutena.

Kun aiemmin tuomitun yhdyskuntapalvelun kanssa on tuomittu yhteinen ehdoton vankeusrangaistus rikoslain 7 luvun 6, 7 tai 8 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa, yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoa ei saa enää jatkaa.

Päätöstä aiemmin tuomitun yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon kieltämisestä ja 3 momentissa säädettyä kieltoa on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

12 §

Täytäntöön pannun rangaistuksen vähentäminen

Jos lainvoimaa vailla täytäntöön pantavana ollut yhdyskuntapalvelutuomio muuttuu muutoksenhaun johdosta vankeudeksi, oikeusministeriön vankeinhoito-osaston on vähennettävä täytäntöön pantavasta vankeusrangaistuksesta määrä, joka vastaa siitä

yhdyskuntapalveluna täytäntöön pantua osaa. Vastaava vähennys on tehtävä, kun tuomioistuimien on kieltänyt yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon mutta ei ole määrännyt vankeutena täytäntöön pantavaksi jäävän rangaistuksen osan pituutta, taikka kun osa yhteisestä vankeusrangaistuksesta on suoritettu yhdyskuntapalveluna.

Yhteisestä yhdyskuntapalvelurangaistuksesta vankeinhoito-osaston on vähennettävä siitä yhdyskuntapalveluna aikaisemmin suoritettu osuus. Yhteisestä yhdyskuntapalvelurangaistuksesta on vähennettävä myös määrä, joka vastaa siitä vankeutena suoritettua osaa.

Vähentämisessä noudatetaan samaa vankeuden ja yhdyskuntapalvelun muuntosuhdetta kuin yhdyskuntapalvelurangaistusta määrättäessä noudatettiin. Vähennystä laskettaessa käytetään tuomitulle edullisinta laskentatapaa.

13 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

14 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1997.

Yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain (1105/90) 12 §:n nojalla annetut asetukset jäävät mainitun lain voimassaolon päättyessä edelleen voimaan.

Yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun lain 13:n 3 momenttia ei sovelleta tämän lain tultua voimaan.

2.

Laki**rikoslain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain 2 luvun 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 21 päivänä tammi-
kuuta 1983 annetussa laissa (67/83), seuraavasti:

2 luku

Rangaistuksista

1 §

Yleisiä rangaistuksia ovat vankeus, yhdys-

kuntapalvelu, sakko ja rikesakko.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1997.

3.

Laki**rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rangaistusten täytäntöönpanosta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun lain 2 luvun
1 a §:ään, sellaisena kuin se on 19 päivänä huhtikuuta 1991 annetussa laissa (703/91), uusi 4
momentti seuraavasti:

2 luku

**Yleisiä säännöksiä vankeusrangaistuksesta
ja sakon muuntorangaistuksesta**

1 a §

Jos täytäntöön pantavana olevan vankeus-
rangaistuksen ja toisesta rikoksesta tuomitta-

van vankeusrangaistuksen sijasta tuomitaan
yhteinen yhdyskuntapalvelurangaistus, van-
keusrangaistuksen täytäntöönpano on lope-
tettava välittömästi, kun tieto yhteisestä ran-
gaistuksesta on saatu.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1997.

4.

Laki**rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista 21 päivänä joulukuuta 1973 annetun lain (935/73) 8 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 27 päivänä maaliskuuta 1992 annetussa laissa (273/92), seuraavasti:

8 §

Tämän lain nojalla korvataan lisäksi esinevahinko, jonka yhdyskuntapalveluun tuomittu on aiheuttanut palvelupaikan järjestäjälle tai sivulliselle suorittaessaan yhdyskuntapalveluun kuuluvaa työtä. Palvelupaikan järjestäjälle korvataan myös se, mitä tämä on

joutunut sivulliselle vahingonkorvauslain 3 luvun 1 §:n 3 momentin perusteella maksamaan yhdyskuntapalveluun kuuluvaa työtä suorittaessa aiheutetusta vahingosta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1997.

5.

Laki**eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta 30 päivänä joulukuuta 1946 annetun lain (894/46) 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 14 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1106/90), seuraavasti:

1 §

Tätä lakia sovelletaan myös henkilöön, joka laitoksessa pitämisen sijasta on määrätty tai sijoitettu työhön laitoksen ulkopuolelle

taikka suorittaa yhdyskuntapalveluun kuuluvaa työtä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1997.

Helsingissä 4 päivänä lokakuuta 1996

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Kari Häkämies*

1.

Laki**yhdyskuntapalvelusta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

1 §

Yhdyskuntapalvelu

Yhdyskuntapalvelu on ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava rangaistus. Se käsittää tietyn tuntimäärän valvonnan alaisena tehtävää säännöllistä, palkatonta työtä. Enintään viisi tuntia yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voidaan kuitenkin suorittaa käyttämällä päihdehuollon palveluja Kriminaalihuoltoyhdistyksen hyväksymällä tavalla.

Yhdyskuntapalvelu on ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava rangaistus. Se käsittää *vähintään 20 ja enintään 200 tuntia* valvonnan alaisena tehtävää säännöllistä, palkatonta työtä.

Enintään viisi tuntia yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voidaan kuitenkin suorittaa käyttämällä *päihdeongelmien vähentämiseen tarkoitettuja* palveluja Kriminaalihuoltoyhdistyksen hyväksymällä tavalla.

2 §

Yhdyskuntapalvelun toimeenpano

Yhdyskuntapalvelun toimeenpanosta vastaa Kriminaalihuoltoyhdistys.

Yhdyskuntapalvelun toimeenpanosta vastaa Kriminaalihuoltoyhdistys.

3 §

3 §

Yhdyskuntapalveluun tuomitseminen

Tuomioistuimien voi

- 1) tuomitessaan vankeuteen,
- 2) määrätessään yhteisen vankeusrangaistuksen tai
- 3) määrätessään ehdollisen vankeusrangaistuksen pantavaksi kokonaan tai osaksi täytäntöön

tuomita pituudeltaan määräämänsä enintään kahdeksan kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta rangaistukseksi yhdyskuntapalvelua.

Rikoksentehtäjä,

- 1) *joka tuomitaan vankeuteen,*
- 2) *jolle määrätään yhteinen vankeusrangaistus tai*
- 3) *jonka ehdollinen vankeusrangaistus määrätään pantavaksi kokonaan tai osaksi täytäntöön,*

tuomitaan pituudeltaan määrätyn, enintään kahdeksan kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta yhdyskuntapalveluun, jollei ehdottomien vankeusrangaistusten, aiempien yhdyskuntapalvelurangaistusten tai

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Yhdyskuntapalvelua tuomitaan vähintään 20 ja enintään 200 tuntia.

Mitä rikoslain 7 luvun 6, 7 ja 8 §:ssä säädetään yhteisen rangaistuksen määräämisestä sille, joka on jo tuomittu vankeusrangaistukseen, sovelletaan myös, jos hänet on tuomittu yhdyskuntapalveluun. Rikoslain 7 luvun 6 §:ää sovellettaessa yhdyskuntapalvelutuomio rinnastetaan tuomioon, jolla joku on tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen.

4 §

Yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen edellytyksenä on, että rikoksenteikijä on antanut suostumuksensa yhdyskuntapalvelun suorittamiseen ja että voidaan olettaa hänen suoriutuvan yhdyskuntapalvelusta.

5 §

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on aloitettava viipymättä, ja palvelu on suoritettava loppuun vuoden kuluessa siitä, kun tuomio on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi, jollei 6 §:n 2 momentista tai 9 §:n 2 momentista muuta johdu. Jos palvelu on ollut keskeytettynä sen vuoksi, että tuomitun on epäilty rikkoneen törkeästi palvelun ehtoja tai että syyttäjä on ilmoittanut syyttävänsä tätä uudesta rikoksesta, mutta tuomioistuin salliikin palvelun jatkuvan, vuoden enimmäisaikaan ei lasketa aikaa, jonka palvelu on ollut keskeytettynä.

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano voidaan tuomitun suostumuksella aloittaa ennen kuin tuomio on saanut lainvoiman, jos tuo-

muiden painavien syiden ole katsottava olevan esteenä yhdyskuntapalveluun tuomitsemiselle.

(ks. 1 § 1 mom.)

Mitä rikoslain 7 luvun 6—8 §:ssä säädetään yhteisen rangaistuksen määräämisestä sille, joka on jo tuomittu vankeusrangaistukseen, sovelletaan myös, jos hänet on tuomittu yhdyskuntapalveluun. Rikoslain 7 luvun 6 §:ää sovellettaessa yhdyskuntapalvelutuomio rinnastetaan tuomioon, jolla joku on tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen.

Yhdyskuntapalvelua ei voida määrätä yhteiseksi rangaistukseksi rikoksista, joista jostakin on samassa tai ylemmässä oikeusasteessa jo määrätty ehdoton vankeusrangaistus.

4 §

Suostumus ja soveltuvuus

Yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen edellytyksenä on, että rikoksenteikijä on antanut suostumuksensa yhdyskuntapalvelun suorittamiseen ja että voidaan olettaa hänen suoriutuvan yhdyskuntapalvelusta.

5 §

Täytäntöönpanon ajankohta

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on aloitettava viipymättä, ja palvelu on suoritettava loppuun vuoden kuluessa siitä, kun tuomio on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi, jollei 6 §:n 2 momentista tai 9 §:n 2 momentista muuta johdu. Jos palvelu on ollut keskeytettynä sen vuoksi, että tuomitun on epäilty rikkoneen törkeästi palvelun ehtoja tai että syyttäjä on ilmoittanut syyttävänsä tätä uudesta rikoksesta, mutta tuomioistuin salliikin palvelun jatkuvan, vuoden enimmäisaikaan ei lasketa aikaa, jonka palvelu on ollut keskeytettynä.

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano voidaan käräjäoikeuden tuomion perusteella aloittaa ennen kuin tuomio on saanut lain-

Voimassa oleva laki

mittu on tyytynyt päätökseen siltä osin kuin hänet on tuomittu yhdyskuntapalveluun.

Yhdyskuntapalvelu raukeaa samoin kuin sitä vastaava vankeusrangaistus rikoslain 8 luvun mukaan.

6 §

Yhdyskuntapalvelun suorittamista varten Kriminaalihuoltoyhdistys vahvistaa palvelusuunnitelman, joka sisältää yhdyskuntapalvelun yksityiskohtaisen aikataulun ja sen muut ehdot.

Kriminaalihuoltoyhdistys voi pidentää palvelusuunnitelmassa vahvistettua suoritusaikaa enintään kolmella kuukaudella kerrallaan, jos siihen on erityisiä syitä. Suoritus aika ei näin pidennettynäkään saa ylittää yhtä vuotta kolmea kuukautta.

7 §

Yhdyskuntapalveluun tuomitun on, noudattaen hänelle vahvistettua palvelusuunnitelmaa sekä hänelle annettuja määräyksiä ja ohjeita, tunnollisesti suoritettava annetut tehtävät.

Tuomitulle, joka menettelee vastoin palvelusuunnitelmaa tai muita ehtoja, Kriminaalihuoltoyhdistyksen on annettava kirjallinen huomautus.

8 §

Jos tuomittu ei aloita yhdyskuntapalvelun suorittamista, jättää sen suorittamisen kesken tai muulla tavoin törkeästi rikkoo yhdyskuntapalvelun ehtoja, Kriminaalihuoltoyhdistyksen on viipymättä ilmoitettava asiasta viralliselle syyttäjälle. Samalla Kriminaalihuoltoyhdistyksen on kiellettävä yhdyskuntapalvelun aloittaminen tai määrättävä palvelun suorittaminen keskeytettäväksi. Kriminaalihuol-

Ehdotus

voiman, jos tuomittu *suostuu täytántöönpanoon ja on tyytynyt tuomioon* siltä osin kuin hänet on tuomittu yhdyskuntapalveluun.

Yhdyskuntapalvelu raukeaa samoin kuin sitä vastaava vankeusrangaistus rikoslain 8 luvun mukaan.

6 §

Palvelusuunnitelma

Yhdyskuntapalvelun suorittamista varten Kriminaalihuoltoyhdistys vahvistaa palvelusuunnitelman, joka sisältää yhdyskuntapalvelun yksityiskohtaisen aikataulun ja sen muut ehdot.

Kriminaalihuoltoyhdistys voi pidentää palvelusuunnitelmassa vahvistettua suoritusaikaa enintään kolmella kuukaudella kerrallaan, jos siihen on erityisiä syitä. Suoritus aika ei näin pidennettynäkään saa ylittää yhtä vuotta kolmea kuukautta.

7 §

Palveluehdot

Yhdyskuntapalveluun tuomitun on, noudattaen hänelle vahvistettua palvelusuunnitelmaa sekä hänelle annettuja määräyksiä ja ohjeita, tunnollisesti suoritettava annetut tehtävät.

Tuomitulle, joka menettelee vastoin palvelusuunnitelmaa tai muita ehtoja, *on Kriminaalihuoltoyhdistyksen* annettava *suullinen tai kirjallinen* huomautus.

8 §

Törkeä palveluehtojen rikkominen

Jos tuomittu ei aloita yhdyskuntapalvelun suorittamista, jättää sen suorittamisen kesken tai muulla tavoin törkeästi rikkoo yhdyskuntapalvelun ehtoja, Kriminaalihuoltoyhdistyksen on viipymättä ilmoitettava asiasta viralliselle syyttäjälle. Samalla Kriminaalihuoltoyhdistyksen on kiellettävä yhdyskuntapalvelun aloittaminen tai määrättävä palvelun suorittaminen keskeytettäväksi.

Voimassa oleva laki

toyhdistyksen on kiellettävä palvelun aloittaminen tai määrättävä palvelun suorittaminen keskeytettäväksi myös, jos se saa viralliselta syyttäjältä ilmoituksen, että yhdyskuntapalveluun tuomittua tullaan syyttämään palveluun tuomitsemisen jälkeen tehdystä rikoksesta, josta voi syyttäjän arvion mukaan olla seuraamuksena vankeutta.

Jos virallinen syyttäjä katsoo, että yhdyskuntapalvelu olisi muunnettava vankeudeksi, hänen on esitettävä tätä koskeva vaatimus viipymättä sille tuomioistuimelle, joka ensimmäisenä oikeusasteena on ratkaissut yhdyskuntapalveluun johtaneen rikosasian. Tarvittaessa virallisen syyttäjän on määrättävä asiassa suoritettavaksi tutkinta.

(ks. 9 § 1 mom.)

Asia on saatettava tuomioistuimen käsiteltäväksi myös, jos palvelun suorittaminen ei muusta kuin 1 momentissa tarkoitettusta syystä ole mahdollista 5 §:n 1 momentin mukaisen enimmäisajan kuluessa.

9 §

Jos tuomittu ei ole aloittanut yhdyskuntapalvelun suorittamista, on jättänyt sen suorittamisen kesken tai on muulla tavoin törkeästi rikkonut yhdyskuntapalvelun ehtoja, tuomioistuimen on muunnettava yhdyskuntapalvelun suorittamatta oleva osa ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, jonka vähimmäisaika on neljä päivää.

Jos yhdyskuntapalvelun suorittaminen ei ole muusta kuin 1 momentissa mainitusta syystä mahdollista 5 §:n 1 momentin mukaisen enimmäisajan kuluessa, tuomioistuin voi

Ehdotus

(ks. 11 § 1 mom.)

Jos *virallisen syyttäjän arvion mukaan* yhdyskuntapalvelu olisi muunnettava vankeudeksi, hänen on esitettävä tätä koskeva vaatimus viipymättä sille tuomioistuimelle, *jonka tuomiopiirissä yhdyskuntapalveluun tuomittu asuu tai pysyvästi oleskelee*, joka ensimmäisenä oikeusasteena on ratkaissut yhdyskuntapalveluun johtaneen rikosasian *tai joka tutkii tuomitun tekemästä rikoksesta nostettua syytettä*. Tarvittaessa virallisen syyttäjän on määrättävä asiassa suoritettavaksi tutkinta.

Jos tuomioistuin katsoo palveluehtoja rikotun törkeästi, sen on muunnettava yhdyskuntapalvelun suorittamatta oleva osa ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, jonka vähimmäisaika on neljä päivää.

9 §

Este palvelun suorittamiselle

Jos *yhdyskuntapalvelun* suorittaminen ei ole muusta kuin 8 §:ssä tarkoitettusta syystä mahdollista 5 §:n 1 momentin mukaisen enimmäisajan kuluessa, *Kriminaalihuoltoyhdistyksen on ilmoitettava asiasta viralliselle syyttäjälle*. *Syyttäjä saattaa asian 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua* tuomioistuimen käsiteltäväksi.

(ks. 8 § 3 mom.)

(ks. 9 § 1 mom.)

Voimassa oleva laki

pidentää palvelun täytäntöönpanoaikaa tai muuntaa yhdyskuntapalvelun suorittamatta olevan osan ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi. Erityisistä syistä voidaan jo suoritettu palvelu katsoa rangaistuksen täydeksi suoritukseksi.

10 §

Edellä 9 §:ssä tarkoitettua asiaa käsiteltäessä kihlakunnanoikeus ja raastuvanoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Jos tuomioistuin katsoo, että asia on käsiteltävä täysilukuisessa kokoonpanossa, asia on siirrettävä sanotussa kokoonpanossa käsiteltäväksi.

Ennen asian ratkaisemista vastaajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Päätöstä julistettaessa poissa olleelle vastaajalle on välittömästi ilmoitettava asian päättymispäivä ja tuomioistuimen ratkaisu sekä lähetettävä muutoksenhakuohjeet. Muuten noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa on säädetty.

11 §

(ks. 8 § 1 mom.)

Tuomitessaan yhdestä tai useammasta rikoksesta vankeuteen henkilön, joka aiemmin on tuomittu yhdyskuntapalveluun, tuomioistuin voi kieltää aloittamasta tai jatkamasta yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoa. Kieltäessään aiemmin tuomitun yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon tuomioistuimen on määrättävä, että jäljellä oleva osa yhdyskuntapalvelusta on suoritettava vankeutena.

Aiemmin tuomitun yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano voidaan kieltää myös määrättäessä sen kanssa yhteinen rangaistus ri-

Ehdotus

Tuomioistuin voi pidentää palvelun täytäntöönpanoaikaa tai muuntaa yhdyskuntapalvelun suorittamatta olevan osan ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi. Erityisistä syistä voidaan jo suoritettu palvelu katsoa rangaistuksen täydeksi suoritukseksi.

10 §

Menettely vankeudeksi muuntamisasiassa

Edellä 8 tai 9 §:ssä tarkoitettua asiaa käsiteltäessä *käräjäoikeus* on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Jos tuomioistuin katsoo, että asia on käsiteltävä täysilukuisessa kokoonpanossa, asia on siirrettävä sanotussa kokoonpanossa käsiteltäväksi.

Ennen asian ratkaisemista vastaajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. *Tuomiota* julistettaessa poissa olleelle vastaajalle on välittömästi ilmoitettava asian päättymispäivä ja tuomioistuimen ratkaisu sekä lähetettävä muutoksenhakuohjeet. Muuten noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa *säädetään*.

11 §

Uusi vankeusrangaistus

Jos syyttäjät päättää syyttää yhdyskuntapalvelua suorittavaa rikoksesta, josta voi syyttäjän arvion mukaan olla seuraamuksena vankeutta, syyttäjät voi palvelun täytäntöönpanon kieltämiseksi ilmoittaa asiasta Kriminaalihuoltoyhdistykselle. Kriminaalihuoltoyhdistyksen on ilmoituksen saatuaan kieltävä palvelun aloittaminen tai jatkaminen.

Tuomitessaan aiemmin yhdyskuntapalveluun tuomitun henkilön *siitä erilliseen ehdotomaan vankeusrangaistukseen* tuomioistuin voi kieltää aloittamasta tai jatkamasta yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoa. Kieltäessään aiemmin tuomitun yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon tuomioistuimen on määrättävä, että jäljellä oleva osa yhdyskuntapalvelusta on suoritettava vankeutena.

Kun aiemmin tuomitun yhdyskuntapalvelun kanssa on tuomittu yhteinen ehdoton vankeusrangaistus rikoslain 7 luvun 6, 7 tai

Voimassa oleva laki

koslain 7 luvun 6, 7 tai 8 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa. *Kiellon antamisesta riippumatta on tuomioistuimen määrättävä, että se osa yhteistä rangaistusta, jota ei suoriteta yhdyskuntapalveluna, on suoritettava vankeutena.*

Päätöstä aiemmin tuomitun yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon kieltämisestä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

11 a §

Jos lainvoimaa vailla täytäntöön pantavana ollut yhdyskuntapalvelutuomio muuttuu muutoksenhaun johdosta vankeudeksi, oikeusministeriön vankeinhoito-osaston on vähennettävä täytäntöön pantavasta vankeusrangaistuksesta määrä, joka vastaa yhdyskuntapalveluna täytäntöön pantua määrää.

Vastaava vähennys on tehtävä, kun tuomioistuin on kieltänyt yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon *tai tuominnut yhteiseen vankeusrangaistukseen*, mutta ei ole määrännyt vankeutena täytäntöön pantavaksi jäävän rangaistuksen osan pituutta.

Vähentämisessä noudatetaan samaa vankeuden ja yhdyskuntapalvelun muuntosuhdetta kuin *suoritettua* yhdyskuntapalvelurangaistusta määrättäessä käytettiin. Vähennystä laskettaessa käytetään tuomitulle edullisinta laskentatapaa.

12 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Ehdotus

8 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa, *yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoa ei saa enää jatkaa.*

Päätöstä aiemmin tuomitun yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon kieltämisestä *ja 3 momentissa säädettyä kieltoa* on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

12 §

Täytäntöön pannun rangaistuksen vähentäminen

Jos lainvoimaa vailla täytäntöön pantavana ollut yhdyskuntapalvelutuomio muuttuu muutoksenhaun johdosta vankeudeksi, oikeusministeriön vankeinhoito-osaston on vähennettävä täytäntöön pantavasta vankeusrangaistuksesta määrä, joka vastaa *siitä* yhdyskuntapalveluna täytäntöön pantua *osaa*.

Vastaava vähennys on tehtävä, kun tuomioistuin on kieltänyt yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon mutta ei ole määrännyt vankeutena täytäntöön pantavaksi jäävän rangaistuksen osan pituutta, *taikka kun osa yhteisestä vankeusrangaistuksesta on suoritettu yhdyskuntapalveluna.*

Yhteisestä yhdyskuntapalvelurangaistuksesta vankeinhoito-osaston on vähennettävä siitä yhdyskuntapalveluna aikaisemmin suoritettu osuus. Yhteisestä yhdyskuntapalvelurangaistuksesta on vähennettävä myös määrä, joka vastaa siitä vankeutena suoritettua osaa.

Vähentämisessä noudatetaan samaa vankeuden ja yhdyskuntapalvelun muuntosuhdetta kuin yhdyskuntapalvelurangaistusta määrättäessä *noudatettiin*. Vähennystä laskettaessa käytetään tuomitulle edullisinta laskentatapaa.

13 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

14 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1991. Sitä sovelletaan käräjäoikeuksissa ja vesioikeuksissa myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin rikoksiin.

Hovioikeuksissa, vesiylöikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa lakia sovelletaan ratkaistaessa niitä asioita, jotka on lain voimassaoloaikana ratkaistu lain soveltamisalueeseen kuuluvassa tuomioistuimessa tai jotka hovioikeus käsittelee ensimmäisenä asteena. Lain 11 §:ää sovelletaan kuitenkin kaikissa rikosasioissa.

Laki on voimassa vuoden 1996 loppuun, mikä jälkeenkin sovelletaan lain 11 §:ää ja rangaistuksen täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä. Lakia sovelletaan vuoden 1996 jälkeen myös käsiteltäessä lain soveltamisalaan kuuluneita asioita hovioikeuksissa, vesiylöikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa.

2.

Laki

rikoslain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan rikoslain 2 luvun 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 21 päivänä tammi-kuuta 1983 annetussa laissa (67/83), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

Rangaistuksista

1 §

Yleisiä rangaistuksia ovat vankeus, sakko ja rikesakko.

1 §

Yleisiä rangaistuksia ovat vankeus, yhdyskuntapalvelu, sakko ja rikesakko.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1997.

3.

Laki**rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rangaistusten täytäntöönpanosta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun lain 2 luvun 1 a §:ään, sellaisena kuin se on 19 päivänä huhtikuuta 1991 annetussa laissa (703/91), uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

Yleisiä säännöksiä vankeusrangaistuksesta ja sakon muuntorangaistuksesta

1 a §

1 a §

Jos täytäntöön pantavana olevan vankeusrangaistuksen ja toisesta rikoksesta tuomittavan vankeusrangaistuksen sijasta tuomitaan yhteinen yhdyskuntapalvelurangaistus, vankeusrangaistuksen täytäntöönpano on lopetettava välittömästi, kun tieto yhteisestä rangaistuksesta on saatu.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997.

4.

Laki**rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista 21 päivänä joulukuuta 1973 annetun lain (935/73) 8 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 27 päivänä maaliskuuta 1992 annetussa laissa (273/92), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Tämän lain nojalla korvataan lisäksi esinevahinko, jonka yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun lain (1105/90) nojalla yhdyskuntapalveluun tuomittu on aiheuttanut palvelupaikan järjestäjälle tai sivulliselle suorittaessaan yhdyskuntapalveluun kuuluvaa työtä. Palvelupaikan järjestäjälle korvataan

Tämän lain nojalla korvataan lisäksi esinevahinko, jonka yhdyskuntapalveluun tuomittu on aiheuttanut palvelupaikan järjestäjälle tai sivulliselle suorittaessaan yhdyskuntapalveluun kuuluvaa työtä. Palvelupaikan järjestäjälle korvataan myös se, mitä tämä on joutunut sivulliselle vahingonkorvauslain 3 lu-

Voimassa oleva laki

myös se, mitä tämä on joutunut sivulliselle vahingonkorvauslain (412/74) 3 luvun 1 §:n 3 momentin perusteella maksamaan yhdyskuntapalveluun kuuluvaa työtä suoritettaessa aiheutetusta vahingosta.

Ehdotus

vun 1 §:n 3 momentin perusteella maksamaan yhdyskuntapalveluun kuuluvaa työtä suoritettaessa aiheutetusta vahingosta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1997.

5.

Laki

eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta 30 päivänä joulukuuta 1946 annetun lain (894/46) 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 14 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1106/90), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Tätä lakia sovelletaan myös henkilöön, joka laitoksessa pitämisen sijasta on määrätty tai sijoitettu työhön laitoksen ulkopuolelle taikka yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain (1105/90) nojalla suorittaa yhdyskuntapalveluun kuuluvaa työtä.

Ehdotus

1 §

Tätä lakia sovelletaan myös henkilöön, joka laitoksessa pitämisen sijasta on määrätty tai sijoitettu työhön laitoksen ulkopuolelle taikka suorittaa yhdyskuntapalveluun kuuluvaa työtä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1997.

